genç BİRİKİM 25 yıl

Değerli Okurlarımız,

Yaratıcımız ve sahibimiz yüce Allah'a hamd, peygamberimiz Muhammed Mustafa'ya salât ve selam olsun. Yeryüzünde bulunma amacı, sadece yüce Allah'a kulluk etmek, onun rızasını gözetmek, yine onun dini, rızası ve davası için çalışmak, yaşamak ve mücadele etmek olan müminlere selam olsun.

***

Hayatımızın bütün an ve alanlarına hâkim kılma mücadelesi vereceğimiz inancımızı, yine hayatımızın ve inancımızın maliki ve hükümranı olan rabbimizin belirlediği ilkeler şekillendirmelidir. Sahip Allah, söz Allah'ın, belirleyici yine ve hep Allah, ilkeler de O'ndan sadır olduğuna göre bize düşen, onları uygulamaya geçirmektir. Kötülüğün her şeklini bizlere yaptırmaya çalışan nefse ve yine hem iç hem de dış ezeli-ebedi düşmanımız şeytana rağmen bu uygulama gerçeğini yaşamamız, yaşatmamız gerekmektedir. Dünyaya, imtihan edilmek için gönderildiğimizi ayet ayet bizlere anlatan ve fark ettiren aziz ve kerim kitabımız Kur'an, bu imtihanı nasıl muvaffakiyetle geçireceğimizin yollarını göstermiş, izlerini belletmiştir bizlere.

Bir şey nefsimizin hoşuna gitmiyorsa bilmeliyiz ki çoğunlukla o bizim için hayırlıdır, iyidir, gereklidir. Çünkü nefis ve şeytan düşmanlarımız, hakkımızda iyi ve hayırlı olanı bizlere sevimsizleştirirler. Ama tam tersi, bize kötülük ve şer getirecek sözlere ve işlere bütün mesaimizi harcamamız için hiç olmayacak kadar zaman ve iştiyak peyda ettirirler. Bunu hissedip anlayabilen bahtiyar müminler, zor da olsa, isteksiz de olunsa yüce Allah'ın emrine ve Rasulullah'ın (sas) sünnetine sarılmalıdırlar, sarılmak mecburiyetindedirler.

Akl-ı selim olan Müslümanlar, gelip geçici ve çok yaşayanın yüze kadar yaşadığı şu dünya hayatına değil; sonu gelmeyecek ve öldükten sonra bir daha ölmeyeceğimiz bir âlem olan ahirete yatırım yaparlar. En küçük bir sözün, bir düşüncenin, bir bakışın ve bir duyuşun bile hesabının sorulacağı ahiret mi daha değerli ve önemlidir yoksa her an ölümün gelip çatacağı ve ömrümüzün son bulacağı bu dünya mı?

Tereddüdümüz; sonumuz, cennet mi cehennem mi olacak üzerine yoğunlaşmalı. Tevekkülümüz; bilebildiğimiz ve becerebildiğimiz kadarıyla ilahi emirlere uyup, yine ilahi yasaklardan kaçınmamızdan, bu hakikatleri yaygınlaştırmanın çabasını verdikten sonra olmalı. Yüce Allah'ın üzerimize yazdıklarından başkasının başımıza gelmeyeceğinin, O'nun gerçek dostumuz, sahibimiz, efendimiz olduğunun ve yalnızca O'na dayanıp güvenmemiz gerektiğinin içtenlikli bilinciyle yaşayanlara ne mutlu!

***

Bu sayımızda; yazarımız Ali Kaçar, **Hürmüz'den Babü'l-Mendeb Boğazına Küresel Enerji-II** başlıklı makalesinde; dünya nüfusunun genelini ilgilendiren, enerji ve mal ticaretinin en önemli can damarları olan Süveyş Kanalı, Malakka Boğazı ve Ümit Burnu gibi kritik deniz rotalarının stratejik ve ekonomik rollerini ele alıyor.

Sayımızın dosya konusunu, *İnsanlığın Kurtuluş Reçetesi: İlahî Hükümler* olarak belirledik. Dosya konusu çerçevesinde yazarlarımız; Emrah Doğru, Erdal Tuğrul, Kanarya Banu Dağ, Kemal Ünlütaş, Rüstem Ayılmazdır, Rüveyde Bera Pala, Sercan Akbayrak, Sümeyye Demirci ve Taşkın Önel dosyamıza mühim katkıda bulundular.

Ayrıca Fatih Pala'nın **Bir Gölgelikte Harlanan İlk İktidar İmtihanında Kardeşliğin Galibiyeti**, Dr. Hüseyin Durmaz'ın **Unutuşu Tarihi**, Psk. İmren Büyüköz'ün **Kur'an ve Psikoloji Işığında Stres Yönetimi Üzerine Bütüncül Bir Yaklaşım-III** başlıklı yazılarını; Taşkın Önel'in **Sendedir** isimli şiirini; Dr. İsmail Ceylan'ın **David Ben-Gurion İsrail'in Kurucusu mu Yıkıcısı mı?** başlığını taşıyan çeviri çalışmasını istifadenize sunduk.

Bilgi Kirliliğinden İlmin Değerine dosya konulu Temmuz 2026 (289.) sayımızda buluşmak üzere yüce Allah'a emanet olun.

Bu sayımızda...

3 **Hürmüz'den Babü'l-Mendeb Boğazına Küresel Enerji - II**
Ali KAÇAR

10 **İlahtan Rol Çalmak**
Taşkın ÖNEL

12 **Söz de Hüküm de Allah'ındır**
Emrah DOĞRU

15 **Hüküm ve Hikmet**
Erdal TUĞRUL

18 **Huzur İslam'dadır**
Sümeyye DEMİRCİ

21 **Allah'ın Hükmü mü, Nefsin Arzusu mu?**
Kemal ÜNLÜTAŞ

24 **Kalabalık Yalnızlıkta İlâhî Ölçü Arayışı**
Kanarya Banu DAĞ

27 **Siz mi Daha İyi Bilirsiniz Yoksa Allah mı?**
Rüstem AYILMAZDIR

29 **Çağdaş Dünyaya İslami Bakış**
Sercan AKBAYRAK

33 **Viran Olmuş Ruhlara Kadîm Bir Teselli**
Rüveyde Bera PALA

35 **David Ben-Gurion: İsrail'in Kurucusu mu? Yıkıcısı mı?**
Refaat İBRAHIM

37 **Bir Gölgelikte Harlanan İlk İktidar İmtihanında Kardeşliğin Galibiyeti**
Fatih PALA

42 **Sümer Tabletlerinden Modern Bunalıma İnsanlığın "Öze" Dönüş Arayışı**
Dr. Hüseyin DURMAZ

44 **Psikoloji ve Kur'an IşığındaStres Yönetimi Üzerine Bütüncül Bir Yaklaşım - III**
Psk. İmren BÜYÜKÖZ

48 **Sendedir**
Taşkın ÖNEL

genç BİRİKİM

Yıl: 25 **Sayı:** 288

Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü
Ali KAÇAR

Genel Yayın Yönetmeni
Fatih PALA

Yazışma Adresi
Korkutreis Mah. Yeşilirmak Cad. No:9/1 Çankaya - ANKARA

Yayın Türü
Yerel, Süreli

ISSN: 3062-0252

Yönetim Yeri
Korkutreis Mah.
Yeşilirmak Cad. No:9/1 Çankaya - ANKARA

Dizgi & Tasarım
Genç Birikim

Baskı
Strazburg Caddesi No : 31/17 Sıhhiye - ANKARA
Telefon: 0 312 229 1881

Baskı Tarihi
05.06.2026

Abonelik Şartları: Yurtiçi abonelik için 1 yıllık abonelik ücreti olan 1100 (binyüz) Türk Lirası'nı (Elden teslim fiyatıdır. Kargo ile teslim alacak abonelerimiz için kargo ücreti abonelere aittir.) "Mustafa SARICA Kuveyt Türk Katılım Bankası TR920020500009457261200001 IBAN No'lu" hesaba yatırmanız yeterlidir. Dijital dergi aboneliği için yine aynı hesaba 1 yıllık abonelik ücreti olan 800 (sekizyüz) Türk Lirası'nın yatırılması yeterlidir.

Temsilcilikler:
Ankara : Satılmış Ediz, 0534 259 06 03
Bolu : Remzi Korkmaz, 0505 773 07 01
Erzurum : Kenan Akçil, 0535 038 25 25
Gümüşhane : Furkan Pala, 0535 883 50 59
İstanbul: Nizamet Karakuşoğlu, 0552 239 60 67
Kayseri : Fatih Pala, 0535 245 31 93

web : http://www.gencbirikim.net
e-mail : gencbirikimdergisi@gmail.com

Hürmüz'den Babü'l-Mendeb Boğazına Küresel Enerji - II

Ali KAÇAR
kacarali@hotmail.com

Dünyada enerji akışı, karada tankerlerin dışında çoğunlukla denizlerde sağlanmaktadır. Uluslararası Denizcilik Örgütüne (IMO) göre, dünya ticaretinin yüzde 80'inden fazlası deniz yolu ile gerçekleştirilmektedir. Çünkü deniz yolu ulaşımı; hava, kara ve demiryolu ulaşımına göre daha ucuz olması, diğer ulaşımlara göre çevreyi daha az kirletmesi, enerji tüketiminin daha düşük olması, büyük hacimli ürünlerin tek seferde ve güvenli bir şekilde taşınabilmesi nedeniyle tercih edilmektedir.

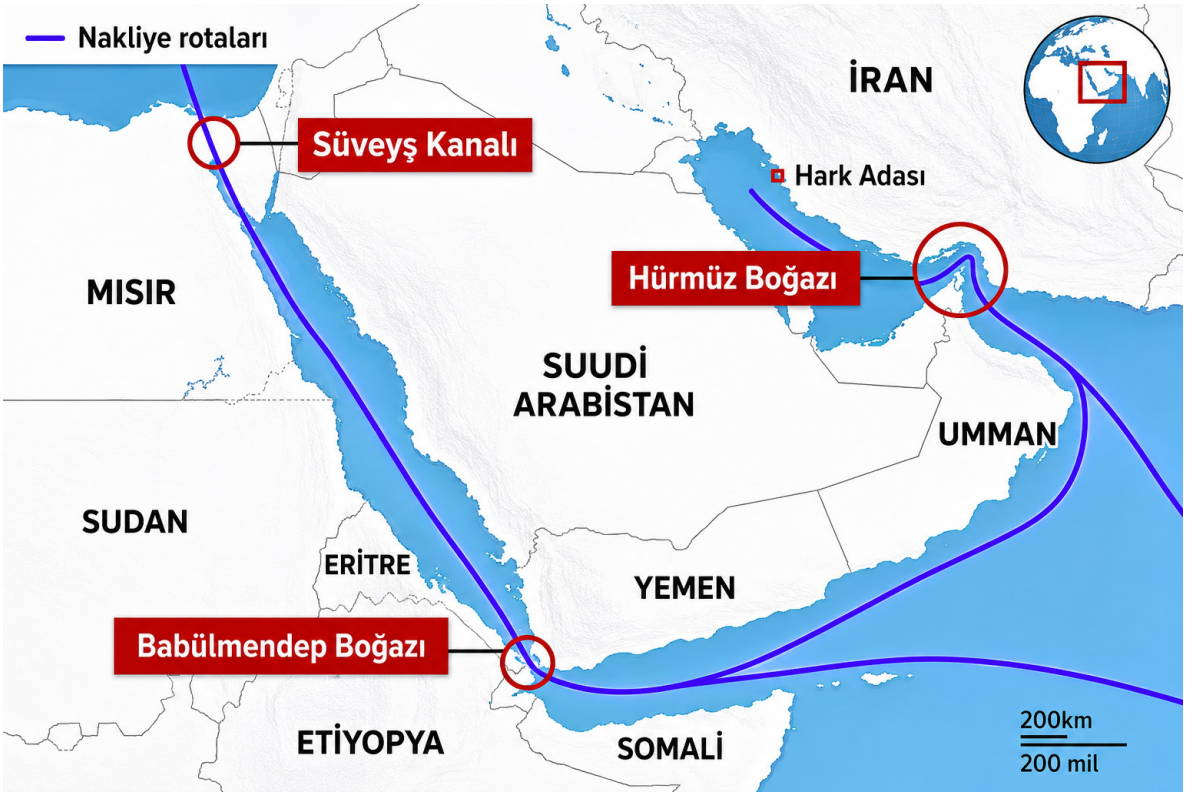
Deniz taşımacılığı, küresel ticaret için kritik geçiş noktalarından, yani boğazlardan gerçekleştirilmektedir. Çok sayıdaki bu geçiş noktalarının en önemlileri ise Hürmüz Boğazı, Babü'l-Mendeb Boğazı, Malakka Boğazı, Cebelitarık Boğazı, İstanbul Boğazı, Çanakkale Boğazı'dır. Ayrıca 48 etkin su nakil kanalı da bulunmaktadır. Özellikle Panama Kanalı, Kiel Kanalı ve Süveyş Kanalı bunların en bilinen ve global ticarete en büyük katkı sağlayan kanallardır.

Deniz taşımacılığı, küresel ticaret için kritik geçiş noktalarından, yani boğazlardan gerçekleştirilmektedir. Çok sayıdaki bu geçiş noktalarının en önemlileri ise Hürmüz Boğazı, Babü'l-Mendeb Boğazı, Malakka Boğazı, Cebelitarık Boğazı, İstanbul Boğazı, Çanakkale Boğazı'dır.[1] Ayrıca 48 etkin su nakil kanalı da bulunmaktadır. Özellikle Panama Kanalı,[2] Kiel Kanalı[3] ve Süveyş Kanalı bunların en bilinen ve global ticarete en büyük katkı sağlayan kanallardır.

1 Dünya genelinde 52 önemli boğaz bulunmaktadır. Her biri hem coğrafi hem de stratejik açıdan büyük öneme sahiptir. Boğazlar, iki denizi birbirine bağlayan doğal geçitlerdir ve tarih boyunca ticaret, ulaşım ve güvenlik açısından kritik roller üstlenmiştir. Bkz. https://www.fokusplus.com/dunya/dunyada-kac-tane-bogaz-var-onemli-bogazlar-ve-kanallar-rehberi

2 Panama Kanalı, Orta Amerika'nın güneyindeki Panama topraklarında yer alır ve Atlas Okyanusu ile Büyük Okyanus'u birbirine bağlar. Dünya ticaretinin %5'i bu kanal üzerinde yapılmaktadır. Bu kanalda her yıl tahminen 14 binden fazla gemi geçmektedir. Panama Kanalı, yaklaşık 82 kilometre (50 mil) uzunluğundadır

3 Kiel Kanalı (Nord-Ostsee-Kanal), Almanya'nın kuzeyinde yer alan, Baltık Denizi ile Kuzey Denizi'ni birbirine bağlayan yapay bir kanaldır. Yaklaşık 99 km uzunluğundadır. Genişliği 103 m, derinliği 11 m olan kanalın üzerinde 42 m yükseklikte 10 köprü bulunmaktadır.

Süveyş Kanalı'nın Önemi

Süveyş Kanalı, küresel enerji akışında en önemli kanallardan biridir. Bu Kanal, Akdeniz'i, Kızıldeniz'e bağlayan önemli bir yoldur. Hint ve Pasifik Okyanusları arasındaki en kısa yoldur ve Port Said'den Süveyş'e kadar 193 kilometre uzunluğundadır. Batısında Nil Nehri Deltası, doğusunda ise Sina Yarımadası yer almaktadır.

Mısır sınırları içerisinde yer alan Süveyş Kanalı'nın açılışı, Mısır'ın Osmanlı toprağı olduğu 1869'da gerçekleşmiştir. Kanal, 17 Kasım 1869'da büyük törenlerle seyr ü sefere açıldığında 164 kilometre uzunluğunda ve sekiz metre derinliğindeydi. Ancak 1980 yılından itibaren kanalda çift yönlü geçiş sağlanabilmesi için bazı çalışmalar başlatılmıştır. Kanalı genişletme çalışmaları 2014'te daha da yoğunlaşmış ve 6 Ağustos 2015'te bitirilerek kanal kullanıma açılmıştır. 72 kilometrelik yeni güzergâhın 35 kilometresi paralel hat olarak kazılırken, 37 kilometrelik bölüm mevcut kanalın derinleştirilmesi ve genişletilmesiyle oluşturulmuştur. Mısır, projeyi finanse etmek üzere çıkardığı hisse senetlerinden 8 milyar dolar gelir elde etmiştir. Böylece ilk inşa edildiğinde 164 kilometre uzunluğunda ve 8 metre derinliğinde olan Kanal, şu anda 193 kilometre uzunluğa, 24 metre derinliğe ve 205 metre genişliğe ulaşmıştır. En dar yeri 60 metre olan Kanalın ortalama geçiş süresi 12-16 saat arasındadır.

Kanal, Avrupa ve Asya kıtaları arasında Afrika'nın güneyi dolaşılmadan yük taşınması ve deniz ulaşımının sağlanması bakımından dünya denizciliğinin vazgeçilmezleri arasında yer alır.

Süveyş Kanalı, transit geçiş süresini yaklaşık 8 gün kısaltmıştır, bugün transit geçişlerde maksimum süre, kargo gemisinin büyüklüğüne bağlı olarak yaklaşık 16 gündür. Afrika kıtasını dolaşma zorunluluğunu ortadan kaldırarak seyahat süresini ortalama 7 bin 500 kilometre kısaltıyor.[4]

Süveyş Krizi

26 Temmuz 1956'da, zamanın Mısır cumhurbaşkanı Cemal Abdunnasır, Süveyş Kanalı'nı millileştirme kararı almıştır. Mısır yönetiminin bu

4 https://www.fokusplus.com/ekonomi-tarih/suveys-kanali-nerede-tarihcesi-stratejik-onemi-ve-kuresel-ticaretteki-rolu

kararının ardından Fransa ve İngiltere, İsrail ile birlikte Kanal'ın tekrar Mısır'dan alınması için siyasi ve askerî iş birliği yapmıştır. 29 Ekim 1956'da İsrail, Süveyş Kanalı tehlikede olduğu gerekçesiyle Sina Yarımadası'na kara kuvvetleriyle girerek, Kanal'a doğru ilerlemeye başlamıştır. 30 Ekim'de Fransa ve İngiltere ortak bir bildiri yayımlayarak İsrail ve Mısır ordularının Kanal'ın 10 kilometre uzağına çekilmesini talep etmiştir. Bildiride, aksi hâlde kanalın güvenliği için askerî müdahale yapılacağı duyurulmuştur.

Bu talebin kabulü, İsmailiyye ve Süveyş gibi Mısır şehirlerinin Fransa ve İngiltere tarafından işgalinin kabulü anlamına geliyordu, dolayısıyla Abdunnasır yönetimi bu isteği reddetmiştir.

Fransa ve İngiltere savaş uçaklarının, 31 Ekim'de Kahire ve İskenderiye'deki askerî bölgelere hava operasyonu düzenlemesi üzerine, bu saldırıların durdurulması için Birleşmiş Milletler (BM) 2 Kasım'da ateşkes çağrısı yapmıştır. 3 Kasım'da Sovyetler Birliği de Fransa, İngiltere ve İsrail'i uyarınca Fransa ve İngiltere 7 Kasım 1956'da ateşkesi kabul etmek zorunda kalmıştır.

Port Said'deki Süveyş Kanalı Kurumu binasına asılan İngiliz bayrağı 19 Aralık'ta indirilmiş, 22 Aralık'ta Fransız ve İngiliz askerî birlikleri Port Said'den çekilirken 23 Aralık 1956'da Port Said ve Kanal'ın idaresi tekrar Mısır'a geçmiştir. 16 Mart 1957'de de Sina Yarımadası'nı işgal eden İsrail birlikleri bölgeden çekilmiştir. Bu krizden sonra Haziran 1967'deki Altı Gün Savaşı'nın ardından Siyonist İsrail güçleri Sina Yarımadası›nı işgal edince Mısır, Kanal'ı kapatmıştır. Süveyş, 5 Haziran 1975›e kadar tam sekiz yıl boyunca deniz ulaşımına kapalı kalmıştır. Bu uzun süreli kapanma, küresel ticaret akışlarını köklü biçimde değiştirmiş ve Ümit Burnu rotasına bağımlılığa neden olmuştur.

Süveyş Kanalı'nın Küresel Ticaretteki Rolü

Süveyş Kanalı, dünya ticaret yollarının kısalmasına ve maliyetlerin düşmesine imkân sağlayarak küresel ekonomiyi büyük ölçüde etkilemektedir. Süveyş Kanalı'nın açılmasından önce, Avrupa'dan Asya'ya deniz yoluyla gitmek isteyen gemiler, Afrika'nın güney ucu olan Ümit Burnu'nu dolaşmak zorundaydı. Bu yolculuk, aylarca sürebiliyordu. Süveyş Kanalı sayesinde bu mesafe ve yolculuk süresi büyük oranda kısaldı. Örneğin, Londra'dan Mumbai'ye giden bir gemi, Süveyş Kanalı sayesinde yaklaşık 9.000 kilometre daha kısa bir yol kateder.[5]

Kanal, dünya enerji ticareti için kritik bir geçiş noktasıdır. Özellikle Körfez ülkelerinden gelen petrol ve doğal gaz, Süveyş Kanalı üzerinden Avrupa'ya ve diğer bölgelere taşınmaktadır. Bu ticaret yolu, enerji fiyatlarını ve arzını doğrudan etkileyen bir faktördür.

Süveyş Kanalı'ndan, küresel ticaretin yaklaşık yüzde 12-15'i, konteyner trafiğinin ise yaklaşık yüzde 30'u gerçekleşmektedir. Yıllık olarak kanaldan 1 trilyon doların üzerinde mal geçmekte, dünya petrol ticaretinin yaklaşık yüzde 10›u da bu rotayı kullanmaktadır. Kanal, Mısır için her gün ortalama 15 milyon dolar, kriz öncesi dönemde yıllık 5,8 milyar dolara kadar çıkan bir gelir kaynağı oluşturmaktaydı.

2019-2024 döneminde Süveyş Kanalı'ndan toplam 121.902 gemi geçmiş, toplam net tonaj 7,154 milyar tona ulaşmıştı. 2023 yılında ise 26 bin 434 gemi ile rekor kırılmıştı. Kanalın hizmete alındığı günden 2019'a kadar geçen 150 yıllık dönemde 1 milyon 300 binden fazla geminin geçiş yaptığı, elde edilen toplam gelirin 135,6 milyar dolar civarında olduğu açıklanmıştır.[6]

Süveyş Kanalı, küresel ticaretin hızlanmasına, maliyetlerin azalmasına ve dünya enerji ticaretine sağladığı katkılarla büyük bir öneme sahiptir. Ancak kanal, küresel ticaretin kırılgan noktalarından biri olup kanalın kapanması veya trafiğin aksaması dünya ekonomisi üzerinde ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Jeopolitik önemi de göz önünde bulundurulduğunda Süveyş Kanalı, her zaman kritik bir rol oynamaya devam edecektir.

5 https://karsem.karatay.edu.tr/suveys-kanalinin-tarihi-ve-dunya-ticaretine-etkileri

6 https://www.fokusplus.com/ekonomi-tarih/suveys-kanali-nerede-tarihcesi-stratejik-onemi-ve-kuresel-ticaretteki-rolu

Husilerin Saldırıları Süveyş Krizi

Siyonist İsrail'in Gazze'ye gerçekleştirdiği katliamlardan dolayı Yemen'de Husilerin Babü'l-Mendeb'de, Siyonist İsrail'e giden gemileri engellemesi, yeni ve önemli bir krize neden olmuştur. Husilerin bu haklı ve insani tavrı, Babü'l-Mendeb-Kızıldeniz üzerinde gerçekleşen küresel ticareti çıkmaza sokmuştur. Özellikle de Siyonist İsrail'in işgal limanı Eilat'a yapılan ticareti %80 oranında azaltmıştır. İki yıllık dönemde Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı çevresinde 100›den fazla gemi saldırıya uğramış veya kaçırılmıştır. MSC, Maersk, Hapag-Lloyd ve CMA CGM gibi dev şirketler rotalarını Ümit Burnu'na kaydırınca Asya-Avrupa hattındaki yolculukları 10-14 gün uzatmış ve gemilerin 4 bin deniz mili (yaklaşık 6 bin 500 kilometre) daha fazla yol kat etmesine neden olmuştur.

Saldırılar nedeniyle 2024'te kanaldan geçen gemi sayısı yüzde 50'ye yakın gerileyerek 13 bin 213'e düşmüştür. 2025'te ise sayı 12 bin 758 olarak gerçekleşmiştir. BIMCO Baş Denizcilik Analisti Niels Rasmussen'in açıklamasına göre 2026'nın ilk haftasında bile kanaldan geçen gemi sayısı, 2023 yılının aynı dönemine kıyasla yaklaşık yüzde 60 daha düşük seyretmiştir. Kayıtlara geçen son saldırı, 29 Eylül 2025'te Minervagracht adlı geminin hedef alınmasıyla yaşanmış ve Husiler, 43 gün sonra saldırıları sona erdirdiklerini açıklamışlardır.[7]

Süveyş Kanalı İdaresi başkanı Usame Rabi, 11 Ocak 2024'te yaptığı açıklamada, Yemen'deki Husi saldırılarının ardından gemilerin rotalarını bu kanaldan başka yöne çevirdiğini, kanalın dolar gelirlerinin yılbaşından bu yana 2023'e göre yüzde 40 azaldığını aktarmıştır.

Rabi aynı zamanda, "Gemi trafiği 1 Ocak-11 Ocak arasında yıllık bazda yüzde 30 azaldı. Süveyş Kanalı'ndan geçen gemi sayısı, geçen yılın aynı dönemindeki 777 gemiye kıyasla bu yıl 544 gemiye düştü." ifadelerini kullanmıştır.[8]

Malakka Boğazı

Malakka Boğazı, Güneydoğu Asya'da yer alan, Malezya ile Endonezya arasında uzanan bir boğazdır. Boğazın kuzeybatı girişine yakın bölgede ayrıca Singapur[9] bulunmaktadır. Hint Okyanusu'nu,

7 https://www.fokusplus.com/ekonomi-tarih/suveys-kanali-nerede-tarihcesi-stratejik-onemi-ve-kuresel-ticaretteki-rolu

8 https://www.indyturk.com/node/689656/d%C3%BCnya/s%C3%BCvey%C5%9F-kanal%C4%B1n%C4%B1nk%C4%B1z%C4%B1ldeniz-tehditlerine-kar%C5%9F%C4%B1-olas%C4%B1-senaryolar%C4%B1neler

9 Singapur, resmî adıyla Singapur Cumhuriyeti, Güneydoğu Asya'da bir ada ülkesi ve şehir devletidir. Bu ülke batıda Malakka Boğazı, güneyde Endonezya'ya bağlı Riau Adaları ve doğuda

Güney Çin Denizi'ne bağlayan bu dar suyolu, dünya deniz ulaşımının en kritik noktalarından birini teşkil etmektedir. Malakka Boğazı, yaklaşık 805 kilometre uzunluğunda olup Endonezya'ya ait Sumatra Adası ile Malezya Yarımadası (Batı Malezya) arasında uzanmaktadır.

Malakka Boğazı, Avrupa–Orta Doğu–Asya hattındaki en kısa deniz rotasıdır. Özellikle Çin, Japonya ve Güney Kore gibi büyük ekonomilerin enerji ve mal ithalatı, büyük ölçüde bu geçide bağlıdır. Malakka Boğazı; Çin, Japonya ve Güney Kore gibi ülkelerin enerji ve mal ithalatı için kritik öneme sahiptir.

Malakka Boğazı, Asya'da hızla büyüyen ekonomileri beslemek için hayati malları tedarik eden ana geçiş yolu olarak hizmet etmektedir. 2011 yılında günde üretilen 87 milyon varil petrolün yaklaşık 15,2 milyon varili, Afrika ve Basra Körfezi tedarikçileri ile Asya pazarları arasındaki en kısa deniz yolu olan Malakka Boğazı'ndan taşınmıştır. Bu rakam, aynı dönemde Panama Kanalı'ndan geçen petrolün yaklaşık 19 ve Süveyş Kanalı'ndan geçen petrolün de 4 katına tekabül etmektedir.

Dünya deniz ticaretinin yaklaşık dörtte biri bu boğazdan geçmektedir. Malakka Boğazı, bazı noktalarda yalnızca 2,7 km'ye kadar daralırken bu durum, yoğun gemi trafiğinde kaza riskini artırmaktadır. Malakka Boğazı, "küresel ticaretin kilit geçidi" ve "dünya ticaretinin can damarı" olarak tanımlanmaktadır.[10]

Malakka Boğazı'nın coğrafi olarak büyük bir ticaret limanına dönüşmesi 1819 yılında; İngiliz Doğu Hindistan Şirketinin, ilk ticaret karakolunu Malakka Boğazı'nda kurmasıyla başlamıştır. Daha sonra bu coğrafyanın büyük bir ticaret limanına doğru genişlemiş ve nihayetinde 1867 senesinde Singapur'un bir İngiliz Kraliyet Kolonisi ilan edilmesiyle Malakka Boğazı, küresel jeopolitik açısından kritik bir yer hâline gelmiştir.[11]

Malakka Boğazı'nın Önemi

Ekonomik ve stratejik açıdan bakıldığında Malakka Boğazı dünyanın en önemli deniz yollarından biri olup Süveyş Kanalı ve Panama Kanalı'nın bir eşdeğeridir. Boğaz, Hint Okyanusu ve Büyük Okyanus arasında ana denizyolu pasajını oluşturmakla beraber dünyanın en kalabalık 3 ülkesi olan Hindistan, Endonezya ve Çin'in deniz yoluyla bağlanmasını sağlamaktadır. Bununla kalmayıp yörenin en gelişmiş ticaret devlerini; Japonya, Güney Kore ve Tayvan'ı uluslararası ticaret ağına bağlamaktadır.

Küresel Enerji Akışındaki Rolü

Malakka Boğazı, Asya'da hızla büyüyen ekonomileri beslemek için hayati malları tedarik eden ana geçiş yolu olarak hizmet etmektedir. 2011 yılında günde üretilen 87 milyon varil petrolün yaklaşık 15,2 milyon varili, Afrika ve Basra Körfezi tedarikçileri ile Asya pazarları arasındaki en kısa deniz yolu olan Malakka Boğazı'ndan taşınmıştır. Bu rakam, aynı dönemde Panama Kanalı'ndan geçen petrolün yaklaşık 19 ve Süveyş Kanalı'ndan geçen petrolün de 4 katına tekabül etmektedir.

Dünya deniz taşımacılığının yaklaşık yüzde 60'ı Malakka Boğazı'ndan geçmekte olup; Boğaz, günde 150'den fazla gemiye ve çoğu Çin ile Japonya'dan gelen tankerlere ev sahipliği yapmaktadır. Bu anlamda Malakka Boğazı, Orta Doğu ile Asya arasında taşınan petrolün yaklaşık yüzde 25'inin güzergâhında yer almaktadır. Çin ve di-

Güney Çin Denizi ile çevrili bir ada ülkesidir. Ülke toprakları ana ada olan Singapur adası ile 64 ada ve adacıktan meydana gelir. Nüfusu (2024) 6 milyon civarında, yüzölçümü 719 km²'dir. Daha geniş bilgi için bkz. https://www.insamer.com/tr/ulke-profili-singapur/

10 https://www.takvim.com.tr/dunya/malakka-bogazi-hangi-ulkede-nerede-malakka-bogazinin-ozelligi-ve-onemi-6420158#4

11 https://www.ankasam.org/anka-analizler/malakka-bogazinin-guneydogu-asyadaki-stratejik-onemi/

ğer bölgesel güçlerin nüfusunun ve zenginliğinin artmasıyla söz konusu oran, istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Malakka Boğazı, tüm Hint-Pasifik bölgesi için coğrafi olarak kilit rol oynamaktadır. Bu nedenle de Çin hatta ABD de dâhil olmak üzere bölgedeki birçok ülke, Malakka Boğazı'na bağımlıdır.[12] Bu Boğaz, 2025 yılının ilk yarısında tahmini 23,2 milyon varil/gün petrol akışıyla toplam deniz petrol akışının %29'una denk gelmektedir ve petrol transit hacmi açısından dünyanın en büyük darboğaz noktasıdır. Ham petrol, Boğaz'daki yıllık toplam akışın %70'inden biraz fazlasını oluştururken petrol ürünleri geri kalanını oluşturmaktadır.

Basra Körfezi'ndeki önemli OPEC üreticileri (Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt ve Irak), 2025'in ilk yarısında Malakka Boğazı'ndan geçen ham petrolün yaklaşık %60'ını taşımıştır. OPEC+[13] ham petrol üretim kesintileri nedeniyle boğazdan geçen gemi sayısı 2024'te azalmış ancak üretim hedeflerinin artırılmasıyla 2025'in ilk yarısında hacimler tekrar artmıştır. Batı'nın petrol ihracatına yönelik yaptırımlarına rağmen İran, 2020'den beri Çin'e petrol ihracatını sürekli olarak artırmayı başarmıştır. Rusya'nın hacimleri, yaptırımlar nedeniyle 2022'den beri dalgalanma göstermiş ve 2025'in ilk yarısında boğazdan geçen toplam akışın yalnızca %2'sini oluşturmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri, Malakka Boğazı üzerinden ham petrol ihracatı ve ithalatı yapmaktadır. 2025 yılının ilk yarısında, Amerika Birleşik Devletleri Atlantik kıyısından, Malakka Boğazı üzerinden Doğu Asya'ya günde 800.000 varil ham petrol ve kondensat[14] gönderirken ABD Pasifik kıyısı da Malakka Boğazı üzerinden ağırlıklı olarak Orta Doğu›dan günde 200.000 varil petrol almıştır.[15]

Malakka Boğazı bölgesinde Çin ve Hindistan arasında "Malakka İkilemi" olarak da bilinen büyük bir rekabet vardır. Hindistan, Çin'i bu bölgede dengelemeye hatta Çin'e meydan okurcasına etki alanını genişletmeye çalışmaktadır. Bu durum, Çin'i endişeye sevk etmektedir. Bazı analistler, Yeni Delhi'yi Pekin için potansiyel bir tehdit olarak görmektedir. Zira iki bölgesel güç arasında olası bir savaş durumunda Hindistan, Malakka Boğazı yoluyla Çin'in hammadde ve diğer kaynakları ithal etme yetisini engelleme kapasitesine sahiptir. Bu nedenle Çin, son yıllarda Malakka Boğazı'nda, özellikle de Malezya ile çeşitli askerî manevralar gerçekleştirmektedir.

Çin için bir başka endişeli durum ise Suudi Arabistan'dan, Malakka Boğazı üzerinden gerçekleştirdiği petrol ithalat yolu, askerî anlamda savunmasızdır. Bu nedenle Pekin yönetiminin enerji arzını tehlikeye sokma ihtimali bulunmaktadır. Çin, bu amaçla 2016'da ilk, 2017'de ikinci uçak gemisini denize indirmiştir. Bu kadarla da yetinmemiş 2030'a kadar özel filolar barındıran yeni aktif uçak gemilerine sahip olmaya çalışmaktadır. Çünkü Çin'in petrol ithalatının yüzde 75'i bu açık denizlerden gerçekleşmektedir. Dolayısıyla Pekin açısından Hint Okyanusu ve Malakka Boğazı'ndaki deniz ticaret yollarının güvenliğinin sağlanması elzemdir.

Malakka Boğazı, ticaret gemilerinin yanı sıra dev petrol tankerlerinin Orta Doğu ve Japonya limanlarına, Doğu Asya'nın diğer bölgelerine geçiş noktası olan dünyanın en işlek kanallarından biridir. Ayrıca söz konusu Boğaz, bölge ülkeleri ve dünyanın geri kalanı için büyük ekonomik öneme sahiptir. Dolayısıyla Malakka Boğazı'nın stratejik avantajlara sahip olması, Boğaz'a kıyısı olan devletlerin ulusal güvenlik politikalarına yansımıştır. Bu yüzden de Güney Çin Denizi'ndeki anlaşmazlıkların artmasına paralel olarak bölgenin yaşanacak

12 https://www.ankasam.org/anka-analizler/malakka-bogazinin-guneydogu-asyadaki-stratejik-onemi/

13 OPEC+, 12 OPEC ülkesi ile OPEC dışı 10 petrol üreticisi ülkeden (Rusya, Kazakistan, Meksika vb.) oluşan, küresel petrol arzını ve fiyatlarını düzenlemeyi amaçlayan genişletilmiş bir ittifaktır. Dünyadaki toplam petrol üretiminin yaklaşık %60'ını karşılar. OPEC ve OPEC+ üyeleri için bkz. https://www.hurriyet.com.tr/bilgi/opec-nedir-ne-demek-ne-ise-yarar-opec-uyeleri-hangi-ulkeler-43161364

14 Kondensat (veya kondens), gaz halindeki bir maddenin ısı kaybederek veya basınç altında sıvı faza geçmesiyle (yoğuşmasıyla) oluşan sıvıdır.

15 https://www.eia.gov/international/analysis/special-topics/World_Oil_Transit_Chokepoints

ihtilafların temel adreslerinden birine dönüşme ihtimali vardır. Zira Malakka Boğazı, Çin ve Doğu Asya deniz ticareti için hayati bir önem taşımaktadır. Ayrıca boğaz, Çin donanmasının Güney ve Batı Asya'ya açılan ana rotasıdır.

Gerginlik, kriz veya savaş durumunda Malakka Boğazı'nın abluka altına alınması, Hindistan'ın, Çin'e yönelik petrol arzını engellemesine fırsat oluşturabilir. Bu nedenle de Pekin'in Malakka Boğazı'na, dolayısıyla enerji ve hammaddelere olan bağımlığını azaltacak hamleler yapması şaşırtıcı olmayacaktır.[16]

Hürmüz, Çin'in enerji giriş kapısıysa Malakka bu enerjinin ekonomiye ulaşma kapısıdır. Popüler söylemlerde geçen "%90 bağımlılık" tartışmalı olabilir. Ama tartışılmaz gerçek şudur: Çin'in deniz ticaretinin ve enerji akışının büyük bölümü Malakka'ya bağlıdır. Bu nedenle Malakka, Çin'in stratejik zayıf noktasıdır. Pekin bu kırılganlığı azaltmak için çok boyutlu bir strateji izlemektedir. Kuşak ve Yol Girişimi, Pakistan'daki Gwadar Limanı,[17] Myanmar üzerinden enerji hatları, Rusya ile Arktik[18] rota arayışı…[19]

Ümit Burnu

Ümit Burnu, Güney Afrika Cumhuriyeti›nin Cape Town şehrinde yer alır ve Afrika'nın güney ucunda bulunmaktadır. Güney Afrika'nın güney ucunda yer alan Ümit Burnu, bir darboğaz olmasa da önemli bir küresel ticaret yolu ve dünya çapında petrol tankerleri ve LNG sevkiyatları için önemli bir geçiş noktasıdır.

Ümit Burnu, Orta Doğu›daki jeopolitik krizler ve Süveyş Kanalı›ndaki güvenlik riskleri nedeniyle küresel enerji ve ticaret akışında kritik bir alternatif rotadır. Süveyş'i bypass eden bu güney hattı, petrol ve LNG tankerlerinin Asya-Avrupa hattındaki transit sürelerini yaklaşık iki hafta uzatarak küresel enerji güvenliğini ve navlun maliyetlerini doğrudan etkilemektedir.

Ümit Burnu, Aden Körfezi, Babü'l-Mendeb Boğazı ve Süveyş Kanalı'nı atlamak isteyen gemiler için alternatif bir deniz yoludur. Bununla birlikte gemilerin Burun etrafından dolaştırılması, maliyetleri ve nakliye süresini önemli ölçüde artırmaktadır. Örneğin Süveyş Kanalı'nın kapatılması, petrol tankerlerinin burun etrafından dolaşmasını gerektirecek ve bu da Arap Denizi'nden Avrupa'ya geçiş süresine yaklaşık 15 gün daha ekleyecektir.[20]

Ümit Burnu'nu dolaşmak şirketler açısından ilave maliyetlere neden olmaktadır. Çünkü teslim süreleri uzamakta, sigorta giderleri artmaktadır. Bu değişim bazı sektörler için fırsat oluşturmaktadır. Yakıt ikmal şirketleri, liman hizmetleri ve lojistik firmaları, artan trafikten faydalanmaktadır. Dünya ticareti krizlerin ortasında bile yolunu bulmaktadır.

Tahminlere göre 2025'in ilk yarısında deniz yoluyla taşınan ham petrol ve petrol ürünlerinin yaklaşık 9,1 milyon varil/günlük veya deniz yoluyla taşınan tüm petrolün %11'i, her iki yönde de Cape Town'dan geçmiştir; bu da 2022'ye göre 3 milyon varil/günlük bir artış anlamına gelmektedir.[21] *(Devam edecek…)*

16 https://www.ankasam.org/anka-analizler/malakka-bogazinin-guneydogu-asyadaki-stratejik-onemi/

17 Gwadar Limanı, Pakistan'ın Belucistan eyaletinde, Arap Denizi kıyısında coğrafi konumu nedeniyle bölgenin en dikkat çekici deniz ticaret merkezlerinden biridir. İran sınırına yaklaşık 120 kilometre uzaklıktaki liman, Hürmüz Boğazı'na yakınlığı sayesinde enerji ve ticaret güvenliği açısından stratejik bir avantaj sağlamaktadır. Gwadar, Beluci dilinde "rüzgâr kapısı" anlamına gelmektedir. Dünya petrol ticaretinin önemli bir bölümünün geçtiği Hürmüz Boğazı'na yakın konumu, limanı yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda jeopolitik açıdan da önemli bir merkez hâline getirmektedir. Çin ve Pakistan iş birliğiyle geliştirilen liman projesi, iki ülke açısından ekonomik ve stratejik kazanım olarak görülürken Hindistan ve İran, buna karşılık İran'daki Çabahar Limanı projesini desteklemeye yönelmiştir. Böylece Gwadar ile Çabahar arasındaki rekabet, yalnızca liman yatırımı olmaktan çıkıp Hint Okyanusu merkezli jeopolitik mücadelenin önemli başlıklarından biri hâline gelmiştir. Bkz. https://12punto.com.tr/yazarlar/yesim-demir/hurmuze-alternatif-gwadar-139536

18 Arktik, Dünya'nın en kuzeyinde, Kuzey Kutbu'nu çevreleyen ve Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyinde yer alan dondurucu kutup bölgesine verilen isimdir.

19 https://yetkinreport.com/2026/04/01/hurmuz-asyanin-sah-damariysa-malakka-onun-bogazidir/

20 https://www.eia.gov/international/analysis/special-topics/World_Oil_Transit_Chokepoints

21 https://www.eia.gov/international/analysis/special-topics/World_Oil_Transit_Chokepoints; https://www.haberdenizde.com/denizde-gundem/umit-burnu-yine-gozde-oldu/

İlahtan Rol Çalmak

Taşkın ÖNEL

Zaman her şeyin ilacıdır, derler; acıyı, kederi, ölümü unutturur, insana yaşama enerjisi bahşeder, onu zinde tutar. Aslında zamanın bir şey yaptığı yoktur insan için. Ne oluyorsa insanın zihin dünyasında oluyor. Acılar, dertler, sorunlar insanların pek sevmedikleri olgular bunlar. Nefis denen mahlukun elinde oyuncak olmaya meyilli olduğu için, hazzın peşinde koşmak ister; neşenin, sevincin, eğlencenin. Aslında bir ihtiyaç olan bu duyguların özünde insana zarar veren bir yön bulunmaz. İnsana iyi gelmekten başka bir şey de bilmezler zaten.

> *Allah'ın emirlerine muğayir pek çok hükmü, kanunu, töreyi ortaya atmışlar, desteklemişler ve sürdürmüşlerdir ki bu tutumlarıyla ilahi hükümlerin aksine bir düzen ihdas etmişlerdir. Bu durum en masum ifadesiyle ilahtan rol çalmadır ya da daha da sert bir söylem seçilecek olursa tağutlaşmak, ilahlaşmaktır.*

Ne acının insana zararı vardır ne de sevincin. İkisi de insan için yaratılmıştır, ikisinin de kendince vazifeleri vardır. Acı; sabretmeyi, direnmeyi, dayanmayı öğretir insana; sevinç ise acı karşısında bir nebze olsun nefes almayı, kendine iyi davranmayı öğretir. Aslında Allah'ın yarattıklarının çoğunun insanla bir alıp veremediği yoktur, kendi âlemlerinde yaşamaya, var olmaya devam ederler. İnsanın asıl düşmanı insandır, daha ziyade kendisidir. Zira insanın kendisine verdiği zararı, bir başkasının vermesi zor gibidir. Acı, sabretmeyi bilmeyen ya da sabretmek istemeyen biri için altından kalkılamayacak bir yüktür. Hele bir de isyana yeltenmişse baş edilemez bir acı döngüsünün içine yuvarlanır ki oradan çıkması mümkün olmaz.

İşin aslına bakarsanız insanın bu dünyaya doğması, hayatını idame ettirmesi zor olan bir süreç değildir. Zira âlemlerin rabbinin, bütün mevcudatı insanın emrine musahhar kıldığı herkesin malumudur. Hâl böyle olunca insan için hayat, katlanılmaz bir çile hâlinde değildir. Elbette imtihan olması için gönderilen sıkıntılar, nakısalar vardır ancak bunlar bile Allah'ın yaratmış olduğu sabır, tahammül,

unutmak gibi nimetlerle kolaylaşır. Yani kulun yapması gereken nimete de mihnete sabretmek, bunların asıl sahibini düşünmek, ona şükretmek, hamd etmektir. İşte o zaman en dayanılmaz olan bile hafifleyecektir. İlahi nazardan bakıldığı zaman çekilenler, birer mihnet olmaktan çıkıp nimet hâline dönüşecektir.

Ancak nimetlerin sayısı arttıkça rahat bir yaşama kavuşan insanın, Allah'a çokça şükretmesi gerekirken tam aksi bir istikamete yönelmesi, Allah'ın (azze ve celle) buyurduğu gibi, insanın nankörlüğü ve cehaletiyle ancak izah edilebilir. Gücü, parayı, dünya nimetlerini gördükçe müstağnileşen, kendini Kaf Dağı'nın zirvelerinde gören bir garaib-i mahlukat çıkıyor ortaya. Her şeyin kendi kudretinin birer eseri olduğunu zannetmeye, kendindeki gücün sonsuz olduğu zehabına kapılmaya başlıyor. Yazık ki tarihin kimilerine göre yaldızlı ama hakikatte zulmet dolu sayfalarında güçlerinin esiri olmuş onlarca hatta yüzlerce nasipsiz varken insanın bunları görememesi, okuyamaması büyük bir talihsizliktir. Firavun, Karun, diktatör, kral, soylu, derebeyi, ağa… Adına ne denirse densin, bunların hepsi de ilahtan rol çalma yanılgısına düşmüşlerdir. Kiminin sonu ibret-i âlem olması hasebiyle büyük bir felaketle olmuş ve Kur'an bunlardan fazlasıyla bahsetmiştir. Kimi de yine tarihin karanlık ve tozlu dehlizlerinde yok olup gitmişler, unutulmak gibi bir zilletle karşı karşıya kalmışlardır.

Allah'ın emirlerine muğayir pek çok hükmü, kanunu, töreyi ortaya atmışlar, desteklemişler ve sürdürmüşlerdir ki bu tutumlarıyla ilahi hükümlerin aksine bir düzen ihdas etmişlerdir. Bu durum en masum ifadesiyle ilahtan rol çalmadır ya da daha da sert bir söylem seçilecek olursa tağutlaşmak, ilahlaşmaktır. Zira ilahi hükümlerin söylediklerini yapmamak, insanoğlunun hata yapması için tek başına yeterli iken bir de bunları inkâr etmek, aksini iddia etmek hatta ilahi hükümleri ortadan kaldırmak için bir çaba içine girmek, Allah'a meydan okumaktır ki Allah bunlara asla müsaade etmez. Ya bu dünya üzerinde cezalarını verir ve ibret-

lik bir son ile onları yok eder ya da daha elim cezanın olduğu ahirete erteler.

Yakın tarih de bizlere bu ilahçıkların elim akıbetlerini göstermektedir. 1. Dünya savaşından sonra ortaya çıkan diktatörlerin hemen hemen hepsinin akıbeti, ibretlik bir son olmuştur. Çok az bir alaka ve okumayla bunların sonları hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür.

Bu kurumdaki ya da şirketteki basit bir mevkiye sahip olan birinin bile kendi pozisyonunda gözü olan ve o mevkiye elinden almaya çalışanlara karşı nasıl gaddarlaşabileceğini bir düşünürsek şayet Allah'tan rol çalmaya çalışanların nasıl büyük bir hataya düştükleri anlaşılacaktır. Teşbihte hata olmasın, insanlar bile kendi güçlerini sorgulayanlara karşı savaşa girebiliyorken, yani bu denli isabetsiz bir eylem iken bu rol çalma işi, öbürünü hayal bile edemeyiz sanırım.

Hüküm ancak Allah'ındır. Hakimiyet kayıtsız şartsız milletin değil, o hakimiyetin mutlak sahibi olan Allah'a aittir. Müminin ferasetinden dem vuran Allah Resulünün yüzünü kara çıkartmamak gerekir. Hükmü de hakimiyeti de Allah'tan başka hiçbir mefhuma, varlığa havale edemeyiz vesselam.

Söz de Hüküm de Allah'ındır

Emrah DOĞRU

Güç, kuvvet, kanun ve yasa belirleme yetkisi sadece ve sadece Allah'a aittir. Hiçbir kimsenin, mülkün sahibi olan Allah'a başkaldırma hakkı yoktur. Hangi konu olursa olsun bu değişmez. Bizi yaratan Rabbimiz, münezzehtir. Sadece ona ibadet edilir ve sadece ondan yardım istenir. Çünkü onun hiçbir kimsenin yardımına ihtiyacı yoktur. Kâinatta görünen ve görünmeyen her şey Rabbimizin eseridir. O izin vermeden hiçbir yaprak dahi kıpırdamaz.

Allah'a iman ettiğini söyleyip Kur'an-ı Kerim'deki ayetleri kendi kafasına göre yorumlayanlar; tıpkı Tevrat ve İncil'deki Allah'ın emirlerini beğenmeyip değiştirenlerin durumu gibi olurlar. Kâfirler de Allah'ın varlığına inanırlar. Onları kâfir yapan şey, Allah'ın emirlerine uymamaları ve peygamberi kabul etmemeleridir.

Allah'ın emirlerini beğenmeyenler, "Allah, dünya düzenine karışmaz." diyenler elbette Allah'a başkaldırmışlardır. Eğer bunu bilerek söylüyorlarsa kesinlikle dinden çıkmış olurlar. Tövbe edip yeniden Müslüman olmaları gerekir.

Rabbimiz, ayetlerde şöyle buyurmaktadır: **"Allah'a ve Resul'üne karşı çıkanlar, kendilerinden öncekiler nasıl zillet ve perişanlığa mahkûm edildilerse, onlar da öylece zillet ve perişanlığa mahkûm edileceklerdir. Çünkü biz, dünya ve âhiret saadetinizi sağlayacak apaçık ayetler indirmiş bulunuyoruz. Onları inkâr edenler için alçaltıcı bir azap vardır"** (Mücadele, 5). **"Allah ve Resul'üne karşı çıkanlar, evet onlar, mağlubiyete uğrayıp en zelil ve en alçak kimseler arasında olacaklardır"** (Mücadele, 20).

Allah'a iman ettiğini söyleyip Kur'an-ı Kerim'deki ayetleri kendi kafasına göre yorumlayanlar; tıpkı Tevrat ve İncil'deki Allah'ın emirlerini beğenmeyip değiştirenlerin durumu gibi olurlar. Kâfirler de Allah'ın varlığına inanırlar. Onları kâfir yapan şey, Allah'ın emirlerine uymamaları ve peygamberi kabul etmemeleridir. Günümüzde de bazı kimseler peygambere iman ettiğini söylüyor; fakat hadislerine gelince, Kur'an ayetleriyle aynı olduğunu düşündüklerini kabul ediyor,

farklı gördüklerinin hepsini reddediyorlar. Başka bir grup ise hadislerin tamamını reddedip o dönemi "karanlık çağ" diyerek hadisleri yok sayabiliyor.

Kişi, ilah edinme noktasına da dikkat etmelidir. "İlah" kelimesi; birisine alışmak, korkmak, korunmak istemek, aşırı sevgiyle yönelmek, düşkün olmak, kulluk etmek gibi anlamlara gelir. Bu manalara gelen kelimeler, "ilah" kökünden türetilmiştir. Bu bağlamda kişi, patronundan korktuğu için namaz kılmazsa patronunu ilah edinmiş olur. İşini ön planda tutup "çalışmak da ibadettir" diyerek Allah'ın emirlerini yerine getirmezse; örneğin oruç tutmaz, namaz kılmaz, tesettüre dikkat etmezse işini ilah edinmiş olur. Veya bir kişi, "Benim kocam her şeyi bilir, yanlış yapmaz." deyip kocası "Bundan sonra kapanmayacaksın, açık olmanı istiyorum." dediğinde, bunun günah olup olmadığına bakmaksızın itaat ederse kocasını ilah edinmiş olur. Tam tersi durum da aynı şekildedir.

Rabbimiz şöyle buyurmaktadır: **"(Yahudiler) Allah'ı bırakıp bilginlerini (hahamlarını), (Hıristiyanlar da) rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i (İsa'yı) rabler edindiler. Hâlbuki onlara ancak tek ilaha kulluk etmeleri emrolundu. Ondan başka ilah yoktur. O, onların ortak koştukları şeylerden uzaktır"** (Tevbe, 31).

Adiy bin Hâtim (ra) şöyle diyor: "Ben Rasulullah'ın yanına gittim. Boynumda altından bir haç vardı. Bana dedi ki: 'Ey Adiy, bu putu çıkarıp at.' Daha sonra Tevbe Suresi'nin 31. ayetini okudu. Ben de: 'Ey Allah'ın Rasulü, biz onlara ibadet etmiyorduk ki.' dedim. Rasulullah buyurdu ki: *Dikkat edin! Yahudi ve Hıristiyanlar, din adamlarına tapmıyorlardı. Fakat onlar, hahamları ve papazları kendilerine bir şeyi helal kılınca helal sayıyor, haram kılınca da haram kabul ediyorlardı. İşte bu, Allah'tan başkasını rab edinmektir*." (Tirmizi, Tefsir, 9/10, Hadis No: 3095). Nitekim Tevbe Suresi'nin 31. ayetini bizzat Efendimiz tefsir etmiştir. İnsan, Allah'ın ayetlerine ve Peygamber'in sünnetine bakmadan; kör, sağır ve dilsiz gibi bir hayat yaşarsa kesinlikle hüsrana uğrayanlardan olacaktır. Böylece Allah'ın ilahlığını gereği gibi kabul etmemiş olur.

"Müslümanım." diyenlerin birçoğu Allah'ın kurallarını önemsememekte; şirk, zina, faiz, içki, kumar ve tesettürsüzlük yaygın hâle gelmektedir. Kapalı kadınlar açılmakta, tesettür emri hiçe sayılmaktadır. Dünyalık mal ve mülk için faizin haram oluşu bile önemsenmemektedir. İsmen Müslüman olanlar, yaşayışta kâfirler gibi hareket etmektedirler. Korkum; bu kendini bilmezler yüzünden Allah'ın gazabına uğramaktır. Hz. Musa'nın kıssası aklıma geliyor. Şöyle dua etmişti:

"Mûsâ, halkı arasından temsilci olarak yetmiş kişi seçip tayin buyurduğumuz vakitte dağa geldi. Bunun üzerine onları şiddetli bir sarsıntı yakaladı. Mûsâ şöyle yalvardı: Rabbim! Dileseydin onları da beni de daha önce helâk ederdin. İçimizdeki birtakım beyinsizlerin yaptıkları yüzünden bizi helâk eder misin? Bu ancak senin bir imtihanındır. Onunla dilediğini saptırır, dilediğini doğru yola erdirirsin. Sen bizim dostumuz ve yardımcımızsın. Bizi bağışla ve bize merhamet et. Çünkü sen bağışlayanların en hayırlısısın" (A'râf, 155).

Tağut kelimesi de birçok kimse tarafından bilinmemektedir. Bu kelimeyi duyanlar, "O da nedir?" diye sormakta hatta telaffuz etmekte zorlanmaktadır.

Peki, tağut nedir, kimler tağuttur?

Hakka, hakikate ve imana karşı gelen; Yüce Allah'ın kulları için çizdiği nizama ve sınırlara tecavüz eden; Allah'ın yasalarını beğenmeyip kendi yasa ve kurallarını koyan her kişi ve her kurum, *tağuttur*. Allah'a başkaldıran, haddi aşan, kendisine ibadet edilmesini isteyen, Allah'ın kulları üzerinde hâkimiyet iddia eden ve onları kendi kulluğuna çağıran her insan, *tağuttur*. Allah'ın giyim-kuşam kurallarını beğenmeyip kendi kurallarını koyan, Allah'ın miras hukukunu kabul etmeyen, Allah'ın haramlarını kendi aklıyla helal sayan ve ilahlığa kalkışan herkes, *tağuttur*. Kısacası Allah'ın karşısında hüküm koyma iddiasında bulunan herkes, *tağuttur*. Rabbim, bizleri tağutların şerrinden korusun. Kelime-i Tevhid'i söylerken bunların hepsini reddetmiş oluyoruz. İlah olarak sadece Allah'ı birliyoruz. Fakat sadece dille söylemek kesinlikle

yetmez; bunu yaşayışımıza da yansıtmalıyız.

Birçok kimse "Lâ ilâhe illallah" diyor; fakat gereğini yerine getirme konusunda vurdumduymaz davranıyor. "Lâ ilâhe illallah"ın manasını bilip de ona göre hareket etmeyenler, Allah'ın huzuruna gideceklerini unutmamalıdırlar. Çünkü gerçekten bilen kişi, şirkten uzak durur, Allah'ın emir ve yasaklarına uyar ve kınayanın kınamasından korkmaz. "Lâ ilâhe" demek; Allah'ın karşısında hüküm koymaya çalışan tüm sahte ilahları, beşerî sistemleri ve ideolojileri reddetmektir. "İllallah" ise; "Yarabbi, senin karşına çıkan tüm beşerî sistemleri reddettim. Tertemiz şekilde sana teslim oldum. Sen benim Rabbimsin." demektir. Ne yazık ki günümüzde birçok insan "Lâ ilâhe illallah"ı sadece söylüyor, fakat neyi reddedip neyi kabul ettiğinin farkında olmuyor.

Tevhidin zıddı, şirktir. Şirk, İslam inancının temeli olan tevhidin tam karşısıdır. Kur'an-ı Kerim'de affedilmeyecek en büyük günah olarak bildirilmiştir. Şirk sadece putlara tapmak değildir; Allah'a ait özellikleri başka varlıklara vermek, Allah'tan başkasından medet ummak veya başka bir varlığı Allah'tan üstün görmek de şirk kapsamındadır. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır: **"Allah, kendisine şirk koşulmasını kesinlikle bağışlamaz. Bunun dışındaki günahları ise dilediği kimse için affeder. Kim Allah'a şirk koşarsa, büyük bir günah işlemiş olur"** (Nisâ, 48). Rabbimizin bağışlamayacağını bildirdiği tek günah, şirktir. Rabbim, bizleri şirke düşmekten muhafaza eylesin.

Hüküm, tağut, şirk ve tevhid ile ilgili bazı ayetler şöyledir: **"Sana da, daha önceki kitabı doğrulayıcı ve onu koruyucu olarak hak ile Kitab'ı indirdik. Artık aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet..."** (Mâide, 48**). "İman edenler Allah yolunda savaşırlar, inkâr edenler ise tağut yolunda savaşırlar..."** (Nisâ, 76). **"Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz..."** (Nisâ, 116). **"Görmedin mi Allah nasıl bir misal verdi? Güzel söz; kökü sağlam, dalları göğe yükselen güzel bir ağaç gibidir"** (İbrahim, 24-25).

Rabbim, ümmetin uyanışını nasip etsin. Tek vücut olup Allah'ın emirlerine bağlı yaşamayı ve onun yolunda şehit olmayı, bizlere nasip etsin. Âmin.

Hüküm ve Hikmet

Erdal TUĞRUL

Hüküm ve hikmet sahibi olan Allah'a hamd olsun. O (cc), her şeyi yaratıp en dengeli ölçüyü koyandır. Onun yaratmasında, düzeninde ve hükümlerinde asla bir bozukluk veya hata bulamazsınız. Çünkü onun (cc) hükmü mutlaka bir hikmete dayanmıştır. Hikmet ise eşyanın hakikatini kavramak, işleri en doğru ve faydalı şekilde yapmak, derin ilim ve bilgelik demektir. Hükümde hikmet sahibi olmak ise mutlak bir adalet ve sarsılmaz bir düzen demektir.

Rabbini tanıyan bir insan, "mimma razegnahum yunfigun" ayetleriyle bilir ki verilenler yine ondandır, dönüş onadır. Onun verdikleri ona harcanmalıdır. Ayrıca bu harcamaların altında kulları için binlerce hikmet yatar; zekâtlar, sadakalar, infaklar ve kurbanlar gibi. Bütün fedakârlıklar muhabbetin devamlılığındandır.

Yaşadığımız gezegen ve bağlı olduğu sistemi, bu sistemden ayrı olarak bütün kâinatı yaratan Allah (cc) ilim, hüküm ve hikmet sahibidir. Bu yüzden onun (cc) yaratmasında asla bir bozukluk ya da aksaklık yoktur: **"O, biri diğeriyle 'tam bir uyum' (mutabakat) içinde yedi gök yaratmış olandır. Rahman (olan Allah)ın yaratmasında hiçbir 'çelişki ve uygunsuzluk' (tefavüt) göremezsin. İşte gözü(nü) çevirip gezdir; herhangi bir çatlaklık (bozukluk ve çarpıklık) görüyor musun?"** (Mülk, 3). Bu kusursuz yaratılış neticesinde kâinatta mükemmel bir işleyiş gözlemliyoruz. Bütün maddelerin molekül sayılarına varıncaya dek dizayn edilişindeki bu mükemmellik, bize yaratıcının hüküm ve hikmetinin ne kadar ince, derin ve isabetli bir hesaba sahip olduğunu gösteriyor. Allah (cc) bir konuda karar kılmış ise o karar mutlak doğru ve karara konu olan şey için en güzel olanıdır. Bütün evren kendileri için verilen karara boyun eğer. Güneş, ay ve yıldızlar kendileri için belirlenen menzil ve misyonu, onun (cc) belirlediği yörüngede tamamlamak üzere seyir halindedirler. Bu evrendeki canlı cansız bütün yaratılmışlar Allah'ın (cc) hükmüne ve emrine boyun eğerken insanlar ve cinler farklı arayışlara girişmişlerdir. Tabii ki bu arayışın, isyanın veya

hüküm beğenmemenin sebebi Allah'tan (cc) bir lütuf olarak bize bahşedilen iradedir.

İnsanoğlu var olduğu zamandan beri topluca yaşamak zorundadır. Bu zorunluluk, insanın yaşamında kaideleri ve kuralları gerekli kılar. Yüce Rabbimiz, insanı başıboş bırakmayarak, tıpkı evrendeki her şey gibi izlenmesi gereken yolu gönderdiği elçiler ve kitaplarla bildirmiştir. Fakat insanlar arasında güç, zevk, dünya sevgisi ve iktidar gibi etkenler insanı farklı eğilimlere itmiştir. Bazen doğanın işleyişine bazen de insan yaşamına müdahale etme cüretinde bulunarak kendi çıkarları doğrultusunda hükümler çıkarmıştır. Çoğu zaman bu hükümler deneme yanılma yoluyla değiştirilirken bir türlü istikrara kavuşmadan gitgide içinden çıkılmaz bir hal almıştır. İnsanın ürettiği isabetsiz hükümler artık bir paradoksa dönmüş, sürekli kendini tekrara düşmüştür. En azından bizim yaşadığımız çağda insanın ihtiyaçlarını karşılamaktan oldukça uzak olan bu hükümler, bir arızayı giderirken öte yandan birçok arızaya kapı aralamaktadır. Hele bir de torpil, adam kayırma, güçlünün adaleti ve güçlüden korkma gibi olaylar işin içine girince iş iyice çığırından çıkıyor.

Bütün evren tam bir uyum içinde işlerken insan bu uyumu bozan yegâne varlık olarak karşımızda duruyor. Oysa insan için Allah (cc) tarafından belirlenen hükümler, tam da yaşadığımız dünya hayatına entegre hükümlerdir. Bütün varlıklarla ve insanların kendi aralarında tam bir uyum içinde yaşaması için yüce yaratıcının hükümleri hayat verirken insanların keyfî hükümleri kaos ve sosyal yıkım getiriyor.

Kendi kendine yetebileceği yanılgısına kapılan insan, sorunsuz işleyen bir evrende başlı başına sorun üreten bir canlıya dönüştü. Peki, insan kendi kendine yetebilir mi? Yani insan ilahi bir habere dayandırmadan hükümler verip sulh ve adalet içinde bir sistem kurabilir mi? Bu soruların cevabını pratik olarak yaşadığımız zamanda alıyoruz. Kendine yetebilen insanın kurduğu sistemde güçsüzler zulme uğruyor, kimsesizler sömürülüp yok ediliyor, hakkı gasp edilen ancak kendi imkânları ve gücü doğrultusunda hakkını arayabiliyor. Kendi kendine yetebilen (!) insanın kurduğu sistemde kurallar, kaideler ve hükümler değişken ve çoğu zaman *genel geçerden* uzaktır, *özel geçerdir*. Kendi kendine yetebilen (!) insanın kurduğu sistemde bir ülkenin başka bir ülkeyi yok etme girişimi meşru görülürken mazlum halklar açlık ve susuzluğa mahkûm edilerek terörist ilan edilebiliyor. Demokrasi ve insan hakları vaatleri ile yer altı ya da yer üstü bütün kaynaklar sömürülüp kıtalar arası kaçırılabiliyor. Kaçırılan madenlerden öte, insanları köleleştirip yüzlerce yıl sömürürken kendilerinin uymadığı ve asla uymayacakları insan hakları bildirgeleri ile dünyanın gözünü boyuyor. Kendi kendine yetebileceğini düşünen insan, sorunsuz işleyen bir evrende sorunun ta kendisidir.

İlk insandan beri gelen ilahi öğretileri insanlar arasından çekip alırsak geriye ne kalacağını merak etmemek mümkün değil. Bu kadar gönderilen hükümler ve ahlaki öğretilere rağmen insanoğlu bu halde ise ilahi hükümler ve ahlaki öğretiler olmasa insanın hali nasıl olurdu? Doğrusu tahayyülü bile ürkütücü.

Aklına ve iradesine taparcasına güvenen insanoğlunun, mikroskobik bir ortamda dahi gözlemlenemeyen bir virüs tarafından nasıl çaresiz bırakıldığını yakın bir zamanda gördük. Bir kan pıhtısından yaratılıp sonradan yüce yaratıcısına kafa tutmak olsa olsa ahmaklıktır: **"İnsan, kendisini bir damla sudan yarattığımızı görmüyor mu? Şimdi o, apaçık bir hasım kesilmiştir"** (Yasin, 77). Şöyle bir çevresini, doğayı ve işleyişi gözlemleyen her vicdan sahibi kusursuz hükümlerle karşılaşacaktır. İnsanın kendi hükümlerini icat etmesi sahip olduğu zaaflarının sonucudur. Yukarıda *irade* dedik, burada ise *zaaf*. İşte haddi aşmanın bedeli bu olsa gerek: Sahip olduğu gücün kendisine zaaf olarak geri dönmesi. Evet; irade, akıl bir güçtür fakat doğru ve isabetli kullanıldığında. Doğru kullanılmayan her güç sahibinin zaafı olur ve işin en kötü yanı kişi bunun farkında olmaz. Günümüz insanının bulunduğu durum, bahsettiğimiz gücün zaafa dönüşmesinin

en güzel örneğidir. Kendi aklı ve iradesi ile yaşadığı dünyayı ve insanlığı felaketten felakete sürüklüyor. En sonunda kendi aklı ile ürettiğinin mahkûmu olarak bunun adına özgürlük diyor. Şimdi insan aklının ürettiği bütün hükümler dünya halklarını mahkûm etmiş durumda. Tabii doğal olarak beşerî aklın koyduğu bu hükümlerin her zaman bir açığı bulunur.

Hükmü koyan zayıf olunca hükmün çiğnenmesi de o kadar kolay oluyor. Aslında hüküm gücünü sahibinden alır. Hükmü koyan ne kadar güçlü olursa hüküm de o kadar güçlü, bağlayıcı ve etkili olur. Doğru ve isabetli hüküm koymak için sadece güç yeterli olmaz. İsabetli hüküm için en önemlisi "hikmet" sahibi olmaktır.

İlim, hikmet, adalet ve merhamet sahibi olan Allah (cc) mutlak hüküm sahibidir. Hikmet sahibi olmak, hüküm koymanın en önemli ayağıdır. Çünkü hikmet sahibi olan, görünenin ötesine vakıftır ve bir hüküm görünenin ötesini de hesaba katmışsa o hüküm sarsılmaz olur.

Âlemlerin Rabbi olan Allah (cc) yarattığını en iyi bilendir**: "Hiç, yaratan bilmez mi? O, en ince işleri bilmektedir ve her şeyden haberdardır"** (Mülk, 14). Dünyaya adalet, barış ve esenlik gelecekse bunun yegâne yolu, her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilen Allah'ın (cc) hikmet dolu hükümleri ile olacaktır. Çünkü ilahi kanunlar sadece bedeni terbiye etmez, aynı zamanda ruhun ihtiyaç duyduğu her şeyi *ilahi hükümlerde* buluruz. Hayatının her anında ve her yerde yaptıklarını gören bir Hâkim'in (cc) olduğunu bilen insan, hatasını asgariye indirecektir. Hüküm koyan her kim ise denetimini de yapması gerekmez mi? Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, yarattığı evrendeki en küçük canlıya kadar görüp gözetir: **"Gaybın anahtarları onun katındadır, ondan başka hiç kimse gaybı bilmez. Karada ve denizde olanların tümünü o bilir. O, bilmeksizin bir yaprak dahi düşmez; yerin karanlıklarındaki bir tane, yaş ve kuru dışta olmamak üzere hepsi (ve her şey) apaçık bir kitapta (yazılı)dır"** (En'âm, 59).

Allah'ın hükümlerine uymanın gerekliliği; kula olan rahmeti, toplumsal adaleti sağlama hedefi ve yaratılış gayesine uygunluk temellerine dayanır. İlahî emirler, insanın hem dünya hem de ahiret huzurunu korumak için konulmuş evrensel yasalardır. Bu gerekliliğin bazı temel dinamikleri vardır:

Mutlak Adalet ve Düzen: Allah'ın hükümleri (helaller ve haramlar), bireysel ve toplumsal hayatta zulmü engellemeyi ve mutlak adaleti tesis etmeyi hedefler.

Kulun Menfaati: Yasaklar, insanın beden, akıl ve ruh sağlığını korumak; emirler ise ahlaki erdemleri geliştirmek içindir.

İrade İmtihanı: Bu hükümlere uymak, insanın Allah'a olan inancını, teslimiyetini ve sevgisini eyleme dökme şeklidir.

Sonuç olarak; insanın dünyadaki ve ahiretteki hayatının selameti içindir ilahi kanunlar. Beşerî bütün zaafların önüne set çekerek gerçek adaleti, huzuru ve kurtuluşu tesis eder. Nefsini ilah edinmiş, zulmü ticari çıkar olarak gören, sahtekârlığı uyanıklık zanneden, yeryüzünde böbürlenerek gezen, sömürgeci ve kibir abidesi mahlûkların hoşuna gitmeyen bir sistemdir ilahi sistem. Allah'ın kanunları; kapitalist para babalarının, gösteriş budalası olmuş elitlerin, en yüksek iyiliğin ve yaşam amacının zevk olduğuna inanan hedonist sapıkların, küçük bir azınlığın geleceğini garanti altına almak için koskoca dünyayı ve milyonlarca insanı ateşe atan Siyonistlerin, şeytanla anlaşma yapmış işbirlikçi ikiyüzlü riyakârların önünde en büyük engeldir. İslam'a açılan savaşın sebebi budur. Bu kadar azgın ve pervasızın karşısında durabilecek yegâne kudret, *İslam ve dolayısıyla Allah'ın (cc) hükümleridir*.

İlahi adalet; adam kayırmaz, makam seçmez, biriktireni sevmez, insanlara yardımı emreder, nefse sınır çizer, insana sorumluluklar yükler ve başıboş bırakmaz. Bu yüzden istemiyorlar İslami bir sistemi. Nefsinin kölesi olmuş bir beden elbette özgürlüğe düşman olur. Hakikat ise İslam'dır. Sözün başı da sonu da Allah'ındır (cc).

Huzur İslam'dadır

Sümeyye DEMİRCİ

Bütün hamdler, yarattığı kullarına huzuru, saadeti, temiz yaşamanın yollarını kitabıyla, gönderdiği peygamberleriyle öğretip kullarının hayatını kolaylaştıran âlemlerin rabbine olsun. Salât ve selamlar ise dünya ve ahiret saadetimizin öncüsü Muhammed'edir -aleyhisselam'a-. Allah'ın rahmeti, mağfireti ise o günden kıyamete kadar onun yolunu takip edenlerin üzerine olsun.

Değerli Kardeşlerim!

Küçüklüğümüzden bugüne kadar birçok yerde "Huzur İslam'dadır" yazısını görmüşüzdür. Bu yazıyı asanlar ya namaz kılmanın gerekliliğini ya da anne babaya iyilik etmenin gerekliliğini ya da İslam'daki herhangi bir güzelliği baz alarak bu sözü arabalarına, iş yerlerine vs. asarlar. Söz doğrudur. Yazının muhteviyatı o yazıyı asanların elinden alınmış, içi boşaltılmış güzel bir duvar yazısı hâline getirilmiştir.

İslam'ın ahkâmıyla yaşayan bir toplumun ve o toplumun en küçük parçası olan ferdin saadetine şahit oluyoruz. Kâinatın sahibi öyle bir mükemmellikle her şeyi yerli yerine koymuştur ki hiçbir varlık konulan kurallar üzere yaşadığında birbirine zulmetmez, hatta dayanışma üzere yaşar. Bugünün deyimiyle "Hayat, bir mücadeledir" sözü kesinlikle yanlıştır. Allah'ın koyduğu hayat mücadele değil, dayanışma üzeredir.

Huzur, Ahkâm-ı Şeriyye'dir. Mülk Suresi'nde Rabbimizin buyurduğu gibi:

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ : "Yaratan bilmez olur mu? O, bütün inceliklerin farkındadır ve her şeyden haberdardır" (Mülk, 14). Arapçada "elâ" (أَلَا); dikkat edilmesi, önem verilmesi gereken yerde kullanılır. Allah bilmez mi yarattıklarını? Nasıl ki bir mucit icat ettiğini kendisi daha iyi bilir ve anlarsa bütün kâinatı yaratan da neyi, nasıl, ne için yarattığını en iyi bilen, hesap edendir.

EL-LATÎF; mahlûkatın ihtiyaçlarını en ince noktasına kadar bilen ve bu ihtiyaçları incelikle ona ulaştırandır. İnce işleri, sırları, her şeyin detayını bilendir. El-Latîf; bütün fayda ve güzellikleri en ince ayrıntılarıyla bilendir. Kâinatı ve içindeki tüm mahlukatın hayatını idame ettireceği yöne hidayet eden de O'dur. Her mahlûkatın hayatı en ince noktasıyla güzellik, kolaylık ve huzur üzere tanzim edilmiştir. Mesela insanın çıkardığı karbondioksiti alarak kendisinden

sağladığı oksijeni ona sunan bir ağaç, Allah tarafından O'nun koyduğu kanunlarıyla düzenlenmiş bir ekosistem üzere cereyan eder. [Ekosistemin İslam'daki karşılığı; kâinattaki kusursuz düzeni ve canlı-cansız tüm varlıkların birbirine olan bağlılığını ifade eden "âdetullah", sünnetullah (Allah'ın evrendeki değişmez kanunları) ve "Mizan" (ölçü ve denge) kavramlarıdır.]

Kur'an-ı Kerim'de her şeyin bir ölçüye (kader/mizan) göre yaratıldığı ve yeryüzündeki dengenin bozulmaması gerektiği açıkça vurgulanır (Kamer Suresi, 49). Hayvanlar aleminde olsun, nebatat aleminde veya kâinatın tamamında insanın o kâinata ekleme ya da çıkarma yapma ihtiyacı olduğunu göremeyiz. Hatta o konulmuş ince ayarla oynandığında nasıl bozulmalar olduğunu görürüz.

El-Latîf ve El-Habîr olan âlemlerin rabbinin indirdiği bozulmaz, korunmuş ahkâm-ı İslam; yarattığı insanın fıtratına göre seçilmiştir. Kulların O'nun gönderdiği kanunlara uyduğu sürece saadetinin bu nizam üzere olduğunu yaşanan hayatlardan kolayca tespit edebiliyoruz.

İslam'ın ahkâmıyla yaşayan bir toplumun ve o toplumun en küçük parçası olan ferdin saadetine şahit oluyoruz. Kâinatın sahibi öyle bir mükemmellikle her şeyi yerli yerine koymuştur ki hiçbir varlık konulan kurallar üzere yaşadığında birbirine zulmetmez, hatta dayanışma üzere yaşar. Bu-

günün deyimiyle "Hayat, bir mücadeledir" sözü kesinlikle yanlıştır. Allah'ın koyduğu hayat mücadele değil, dayanışma üzeredir. Rabbimiz, Kur'an-ı mübînde şöyle buyurur:

"Şüphe yok ki Allah herhangi bir şeyi, bir sivrisineği, hatta onun da ötesindekini misal vermekten utanıp çekinmez" (Bakar, 26). Neden bir sinek örnek verilmiş; daha büyük, daha itibar edilen bir şey değil? İnsanların beğenmediği, kendisinden rahatsız olunduğu, sevilmeyen bir mahluk olduğu için. Benzer bir örnek de Hac suresi 73. ayette geçer: **"... hepsi bir araya gelseler bir sinek yaratamazlar..."** Bu ayetler, Allah'ın her şeyi, en küçük varlıkları dahi bilinçli bir gaye ile yarattığını vurgular. Bilimsel olarak yaratılış hikmetine ışık tutacak olursak:

Sineğin yaratılış hikmeti; ekolojik dengenin korunması, leş ve atıkların temizlenmesi (istihale makinesi), besin zincirinde temel rol oynamaları ve insanın acizliğini anlaması gibi hem bilimsel hem de manevi boyutları içerir. Ayrıca doğada polen taşıyıcılığı (tozlaşma) yaparak ve zararlı mikropları yok ederek ekosisteme katkı sağlarlar. Bilimsel açıklamalara baktığımızda araştırmaların bizi Allah'ın yüceliğine götürdüğünü görürüz.

Ekolojik Temizlik ve İstihale: Karasinekler ve kurtçukları; leşleri ve çürüyen bitkisel/hayvansal atıkları tüketerek doğadaki organik maddelerin geri dönüşümünü sağlar. Bu, mikropların yayılmasını engelleyen bir temizlik mekanizmasıdır.

Besin Zincirinin Temeli: Sinekler ve larvaları; kuşlar, kurbağalar, örümcekler ve balıklar gibi birçok canlı türü için hayati bir besin kaynağıdır.

Kâinattaki Dengesi: Tozlaştırıcı (polen taşıyıcı) görevleri sayesinde bitkilerin üremesine ve doğadaki çeşitliliğin sürmesine katkı sağlarlar.

Sineğin yaratılışı; Allah'ın sanatının inceliğini, en küçük varlıkta bile ne büyük görevler (hikmetler) gizli olduğunu gösteren bir mucize olarak değerlendirilir. Vücut yapısının her bir uzvunun hızlı manevralarının hayata sunduğu faydalar göz önüne alındığında bir sineğin bile bu hayata katkı sağladığını anlıyoruz. Peki, eşref-i mahlûkat olan insan, hayatını idame ettirirken tüm kâinat düzeninin onun selameti ve huzuru için tanzim edilmesine ne demeli?

Her bir emrinde binlerce hikmet olan, kulunun saadetini, huzurunu ve kolay yaşamasını hedefleyen, indirdiği ahkâmıyla, merhametiyle kulunu sarıp sarmalayan bu yaratıcı âlemlerin rabbidir. En küçüğünden en büyüğüne bütün yarattıklarını vahyiyle destekleyen, yaşantılarını kolaylığa hidayet eden bir Allah... İnsan, Allah'ın kulu için indirdiği ahkâmını incelediği zaman rabbinin kuluna ne büyük sevgi ve alaka ile gönderdiği eşsiz nizamını daha iyi anlayabilir.

İslam'a intisap etmemiş İslam dışı insanlar ondaki hikmeti anlamadığı, merak edip öğrenmediği için önyargıyla yaklaşır; *kol kesmek, recim, cariyelik neden* diye sorgular ve İslam'ı despotça bir nizam zanneder. Hâlbuki yukarıda saydığım hükümlerin gereğinin yerine getirilmesinde ve cezalarının uygulanmasında kulların haddi aşmaması hedeflenir.

Toplumsal suçlar virüs gibidir, salgın hastalık misalidir; eğer bu cezalar toplumun gözü önünde uygulanmazsa tüm toplumu sarar ve toplumun helaki olabilir. Rabbimiz münkeratı serbest bırakıp sonra bu münkeratı işleyeni cezalandırmaz. Münkeratın zararını önleyici tedbirler gönderdiği gibi peygamberleri ile öğretir, nasıl yaşanacağının yollarını gösterir, sonra onu cezalandırır; öyle yargısız infaz yapmaz.

Rabbimiz Yusuf Suresi 40. Ayette buyuruyor ki:

اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰهِ اَمَرَ اَلَّا تَعْبُدُوا اِلَّآ اِيَّاهُ ذٰلِكَ الدِّيْنُ الْقَيِّمُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ : "Hüküm (egemenlik kayıtsız şartsız) sadece Allah'a aittir. O size kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler."

Mâlik (**مالك**), Rezzâq (**الرَّزَّاقُ**), Hâlık (**خَلَقَ**) olmayan hiçbir kimsenin veya hiçbir mercinin kanun koyma yetkisi yoktur. Yukarıda da zikrettiğimiz gibi yaratan yarattığını, nasıl yaşaması gerektiğini bildiği gibi gerektiğinde nasıl hükmedileceğini de en iyi bilendir. Bu sebeple inananların hayat tarzı, Kur'an-ı mübînde açık ve net bildirilmiştir.

Huzur, saadet ve kolaylık tüm berraklığıyla cihanşümul olan dinimiz İslam'dadır.

En Emin'e (cc) emanet olunuz.

Allah'ın Hükmü mü, Nefsin Arzusu mu?

Kemal ÜNLÜTAŞ

Hiç unutmam; İslam'ı ilk tanımaya, araştırmaya ve yaşamaya başladığım çocukluk yıllarında bir aile büyüğüm bana şöyle demişti:

"Kemal, senin gibi biri nasıl olur da İslam gibi çağlar öncesinden çıkmış, her şeye at gözlüğüyle bakan bir dine inanır? İslam, Arapların uydurduğu; hükümleri günümüze uygun olmayan, geçmişte kalmış bir dindir." Aslında beni uyarmaya çalışıyordu. Ben de dilim döndüğünce onun yanlış düşündüğünü, İslam'ı tam olarak tanımadığını anlatmaya çalışıyordum. Araştırdığı takdirde ne kadar güzel emir ve hükümlere sahip olduğunu, insanlığın huzuru ve mutluluğu için Rabbimiz tarafından gönderilmiş tertemiz bir din olduğunu ifade etmeye gayret ediyordum. Ancak o, sözlerimi dinlemek yerine:

> ***İlahi hükümler ile duygularımız arasında kaldığımızda, ilahi hükümler ile heva ve heveslerimiz arasında tercih yapmak zorunda kaldığımızda, ilahi hükümler ile dünya hırsımız karşı karşıya geldiğinde; ailemiz, malımız, makamımız, rahatımız ve arzularımız ile Allah'ın hükümleri arasında bir seçim yapmak durumunda kaldığımızda, eğer tercihimizi ilahi hükümlerden yana kullanmıyorsak ne gerçek huzuru ne mutluluğu ne gönül dinginliğini ne de kalbimizin aradığı sükûneti bulabiliriz.***

"Kol kesen bir din insanlığa ne gibi bir mutluluk getirebilir? Böyle bir vahşet olabilir mi? Sadece bu hüküm bile aklı başında bir insanın bu dinden uzak durması için yeterlidir." diyerek beni İslam'dan soğutmaya çalışıyordu. Ben de çocuk aklımla bazı cevaplar veriyordum elbette. Fakat ne kadar etkili olabilirdim ki? Yaşının ve sahip olduğu bilgi birikiminin verdiği özgüvenle her defasında bana üstün geldiğini düşünüyordu. Sonunda da bana kızıyor, bu yoldan dönmem gerektiğini söylüyordu. Bu konuşmamızın üzerinden çok geçmemişti ki aynı aile büyüğümüzün kıymetli bir eşyası çalındı. O kadar öfkelenmiş ve hiddetlenmişti ki, "Kim çalar benim eşyamı?" diyerek sağa sola tehditler savuruyor; "Bunu yapanı bulursam öldürürüm, derisini yüzerim!" gibi sözler sarf ediyordu. Ben de kendisine:

"Gerçekten onu bulursanız öldürür müsünüz?" diye sordum. Hiç tereddüt etmeden:

"Hem de hiç düşünmeden, hiç acımadan!" diye

cevap verdi. Bunun üzerine ona şöyle dedim:

"Siz, İslam'a; 'cani, kol kesen bir din' diyordunuz. Oysa İslam, hırsızın elinin kesilmesini emrederken siz onun ölümünü istiyorsunuz. Hani nerede sizin çağdaşlığınız? İslam, bu hükmü koyarken bir yandan sizi hırsızdan koruyor, diğer yandan da hırsızı sizin öfkenizden ve intikam duygunuzdan koruyor." Bu sözlerimin ardından yaptığı hatayı fark etmesini umut etmiştim. Aslında mesele tam da bundan ibarettir. İslam'ın hükümleri, insanların kurtuluşu, toplumun huzuru ve düzenin devamı için vardır. Eğer hayatı ve toplumsal düzeni insanların değişken heva ve heveslerine, öfke ve tutkularına bırakırsak her şey zamanla çıkmaza girer. Çünkü insan, çoğu zaman adaletle değil; duygularıyla hükmetmek ister. Oysa ilahi hükümler, insanların geçici arzularından değil, her şeyi hakkıyla bilen Rabbimizin sonsuz hikmetinden kaynaklanır. İşte bu yüzden gerçek huzurun, adaletin ve kurtuluşun yolu ilahi hükümlere teslim olmaktan geçmektedir.

İlahi hükümler ile duygularımız arasında kaldığımızda, ilahi hükümler ile heva ve heveslerimiz arasında tercih yapmak zorunda kaldığımızda, ilahi hükümler ile dünya hırsımız karşı karşıya geldiğinde; ailemiz, malımız, makamımız, rahatımız ve arzularımız ile Allah'ın hükümleri arasında bir seçim yapmak durumunda kaldığımızda, eğer tercihimizi ilahi hükümlerden yana kullanmıyorsak ne gerçek huzuru ne mutluluğu ne gönül dinginliğini ne de kalbimizin aradığı sükûneti bulabiliriz. Çünkü İslam, insanın fıtratına uygun olarak gönderilmiş yegâne dindir. İnsanı yaratan Rabbinden başka onu kim daha iyi tanıyabilir, kim onun ihtiyaçlarını daha iyi bilebilir, kim onu daha iyi koruyabilir? Bu sebeple bizler, ilahi hükümleri hayatımızdaki her şeyden üstün tutmadıkça aradığımız huzura asla ulaşamayız. Peygamberlerin de duyguları vardı. Onlar da bizim gibi insandılar. Seviyor, üzülüyor, özlüyor ve acı çekiyorlardı. Ancak Allah'ın hükümleri söz konusu olduğunda duygularını değil, ilahi adaleti öne çıkarıyorlardı. Nitekim Peygamber Efendimiz (sav), adaletin ve kanun önünde eşitliğin önemini vurgulamak için:

"Hırsızlık yapan kızım Fâtıma da olsa onun elini keserdim." buyurmuştur. Çünkü ilahi hükümler karşısında şahıslar değil, hakikat esas alınır.

Hz. İbrahim'e bakalım... Allah'ın emri söz konusu olduğunda canından çok sevdiği evladını kurban etmeye götürmekten geri durmamıştır. Çünkü onun için sevgi de teslimiyet de Allah'ın rızasına bağlıydı.

Bedir'de, Uhud'da ve diğer nice meydanlarda insanlar iman ile küfür arasında saf tutarken; baba oğlunun, oğul babasının, kardeş kardeşinin karşısında durabilmiştir. Çünkü onlar için ölçü akrabalık değil, Allah'ın hükmüydü. Fakat aynı ilahi hükümler, intikamı değil affı gerektirdiğinde de müminler aynı teslimiyeti göstermişlerdir. Peygamber Efendimiz (sav), çok sevdiği amcası Hz. Hamza'yı şehit eden Vahşi'yi, iman ettikten sonra affetmiş ve Müslüman olarak kabul etmiştir. Eğer mesele yalnızca duygular olsaydı, onu affetmek bir yana yüzüne bile bakmaması gerekirdi. Fakat Allah'ın hükmü affı gerektiriyordu ve Resulullah (sav) da buna teslim olmuştu.

Sahabenin hayatında da bunun sayısız örneği vardır. Hz. Ömer (ra), çok sevdiği kardeşi Zeyd b. Hattab'ın şehit edilmesine sebep olan kimselere karşı bile, ilahi hükümlerin gerektirdiği şekilde davranabilmiştir. Çünkü onlar, duygularını dinlerine değil, dinlerini duygularına hâkim kılmışlardı. İşte gerçek teslimiyet budur. Bugün ise çok farklı bir imtihanın içerisindeyiz. Ne maldan vazgeçebiliyoruz, ne makamdan ne de gönlümüzü kaptırdığımız insanlardan... Bir haramla karşılaştığımızda ve "Rabbimiz bunu yasaklamış" dediğimizde hemen mazeretler sıralanmaya başlıyor:

"Onu seviyorum..." "Ev almam gerekiyor..." "Arabaya ihtiyacım var..." "Bu ticaret başka türlü yürümüyor..." "Param ancak böyle değer kazanıyor..." "Onunla evlenmem gerekiyor..." Ve böylece insanların arzuları, Allah'ın hükümlerinin önüne geçiriliyor. Oysa tarih boyunca değişmeyen bir hakikat vardır: Allah'ın emrine rağmen elde edilen hiçbir şey insana gerçek huzur vermez. Nice insanlar vardır ki uğruna haram işledikleri mallar ellerinden gitmiş, uğruna Allah'ın emrini çiğnedikleri insanlar onları terk etmiş, uğruna yıllarını verdikleri makamlar bir anda yok olup gitmiştir. Geriye ise yalnızca yapılan tercihler kalmıştır.

Bir gün dünya perdeleri kapanacak, mallar sahiplerini terk edecek, evlatlar dağılacak, dostlar uzaklaşacak ve insan kabirde amelleriyle baş başa kalacaktır. O gün ne servet konuşacak ne makam ne de dünyada uğruna ilahi hükümleri ikinci plana attığımız arzularımız... İnsan yalnızca Rabbinin huzuruna hangi kalple ve hangi amellerle çıktığının hesabını verecektir. İşte bu yüzden gerçek kurtuluş; duygularımızı, arzularımızı ve bütün dünya

hesaplarımızı Allah'ın hükümlerine tabi kılabilmektedir. Çünkü huzur, Allah'ın emrine rağmen değil; ancak Allah'ın emrine teslim olmakla bulunur.

Allah'ın hükümleri öyle bir hakikattir ki ona sarılıp da dünya ve ahirette hüsrana uğrayan olmamıştır. Aynı şekilde, Allah'ın hükümlerini bir kenara bırakıp heva ve heveslerinin peşinden giderek gerçek mutluluğu bulan da olmamıştır. Çünkü insanın mutluluğu malda, makamda veya nefsinin her istediğini elde etmesinde değil; fıtratına uygun yaşamasındadır. Fıtratı en iyi bilen ise onu yaratan Allah'tır. Bu sebeple Allah'ın hükümleri, kimi zaman bir fakirin gönlünü saraylardan daha huzurlu hâle getirirken; kimi zaman da servet içinde yüzen insanların kalplerini huzursuzluk ve boşluk içinde bırakabilmektedir. Bugün etrafımıza baktığımızda bunun sayısız örneğini görmek mümkündür. Nice insanlar vardır ki maddi olarak her şeye sahip olmalarına rağmen geceleri başlarını yastığa huzurla koyamazken, nice insanlar da vardır ki dünya malından çok az nasiplenmiş olsalar bile kalplerinde tarifsiz bir huzur taşımaktadırlar.

Sahabe nesli bunun en güzel örneklerini sergilemiştir. Hz. Bilâl (ra), işkenceler altında taşların altına yatırılırken bile "Ehad! Ehad!" diyerek Rabbine olan bağlılığını haykırıyordu. Dışarıdan bakıldığında sahip olduğu hiçbir dünya nimeti yoktu; fakat kalbindeki iman ona öyle bir huzur vermişti ki dönemin en güçlü müşrikleri bile o huzuru ondan söküp alamamıştı.

Hz. Ebû Bekir (ra) ise sahip olduğu malın büyük bir kısmını Allah yolunda harcamış, buna rağmen fakirleşmekten korkmamıştı. Çünkü onun mutluluğu malında değil, Allah'ın rızasındaydı. Nitekim Tebük Seferi'nde bütün malını getirip Allah yolunda infak ettiğinde, Peygamber Efendimiz (sav):

"Ailene ne bıraktın?" diye sormuş, o da:

"Allah'ı ve Resul'ünü bıraktım." cevabını vermişti. Dünya ölçüleriyle bakıldığında bu büyük bir fedakârlıktı; fakat Hz. Ebû Bekir'i mutlu eden şey malı değil, Rabbinin rızasıydı.

Öte yandan tarihte nice hükümdarlar, krallar ve servet sahipleri gelmiştir ki sahip oldukları imkânlara rağmen huzuru bulamamışlardır. Kur'an'ın anlattığı Karun, bunun en çarpıcı örneklerinden biridir. Hazinelerinin anahtarlarını bile güçlü bir topluluğun zor taşıdığı söylenirken, serveti ona huzur getirmemiş; aksine onu kibir ve helake sürüklemiştir. Çünkü Allah'ın hükümlerinden uzaklaşan bir kalbi ne kadar servet doldurursa doldursun, içindeki boşluğu kapatamaz.

İmam Ahmed bin Hanbel'in hayatı da ayrı bir örnektir. Zindanlara atılmış, işkencelere uğramış, kırbaçlanmıştır. Ancak Allah'ın hükmünden taviz vermemiştir. Onun yaşadığı sıkıntılar zahiren bir mutsuzluk gibi görünse de bugün milyonlarca insan onu hayırla yâd ederken, ona zulmedenlerin isimleri ise lanetle anılmaktadır. Çünkü gerçek mutluluk rahat bir hayat sürmekte değil, Allah'ın razı olduğu bir hayat yaşayabilmektedir. İşte bu yüzden mutluluğun ölçüsü sahip olduklarımız değil, Allah'ın hükümleri karşısındaki duruşumuzdur. İnsan bazen bir haramdan vazgeçerek, bazen bir menfaatini terk ederek, bazen de nefsinin istediğine "hayır" diyerek öyle bir huzura kavuşur ki dünyanın bütün servetleri o huzuru satın alamaz. Çünkü kalpler, ancak kendilerini yaratan Rabbine teslim olduklarında gerçek sükûneti bulurlar.

Bugün insanlık, tarihin belki de en konforlu çağlarından birini yaşarken aynı zamanda en büyük huzursuzluklarından birini yaşamaktadır. Maddi imkânlar arttıkça kalpler daralmakta, dünya büyüdükçe insanın iç dünyası küçülmektedir. Çünkü insan, Rabbinin hükümlerini terk ederek huzuru bulabileceğini zannetmiştir. Oysa hakikat değişmemiştir. Allah'ın hükümleri dün insanlığı kurtardığı gibi bugün de kurtaracak, yarın da kurtarmaya devam edecektir. Zira insan değişse de insanın fıtratı değişmemekte; çağlar değişse de insanın Rabbi değişmemektedir.

Asıl mesele, Allah'ın hükümlerinin bu çağa uygun olup olmadığı değildir.

Asıl mesele, bu çağın insanının Allah'ın hükümlerine ne kadar uygun yaşadığıdır. Günün sonunda hepimiz aynı soruyla baş başa kalacağız: Hayatımız boyunca Rabbimizin hükümlerini mi üstün tuttuk, yoksa nefsimizin arzularını mı?

İşte o gün ne malın, ne makamın, ne alkışların ne de uğruna ilahi hükümleri ertelediğimiz dünyanın bir faydası olacaktır. Fayda verecek olan tek şey, Allah'ın huzuruna O'nun hükümlerine teslim olmuş bir kalple çıkabilmektir. Çünkü insanlığın kurtuluş reçetesi dün de ilahi hükümlerdi, bugün de ilahi hükümlerdir ve kıyamete kadar da ilahi hükümler olmaya devam edecektir.

Kalabalık Yalnızlıkta İlâhî Ölçü Arayışı

Kanarya Banu DAĞ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla...

Kalplerimizi, hakikatin nurundan mahrum bırakmayan Rabbimize hamd; insanlığı, karanlıklardan aydınlığa çağıran bütün nebîlere salât ve selâm olsun.

İnsanlık, bugün tarihin en kalabalık yalnızlığını yaşamaktadır.

Şehirler büyüyor fakat insan küçülüyor. Bilgi ve fen artıyor fakat hikmet ve kimya eksiliyor. Ekranlar çoğalıyor, lâkin kalpler birbirine ulaşamıyor. İnsan sosyal medyadan kopamıyor fakat a-sosyalleşiyor.

İnsanın ve insanlığın kurtuluşu, maddi refahın artışıyla değil, insanın mânâ ile yeniden buluşmasıyla mümkün olacaktır. Modern dünya, insana daha çok şeye sahip olmayı teklif etti fakat daha çok "insan olmayı" unutturdu. Modern çağda insan, göğe çıkmayı tâlim etti, öte yandan kıbleyi ve secde etmeyi unuttu. Denizlerin dibine inmeye muvaffak oldu, lâkin kendi nefsinin karanlık dehlizlerini aşamadı.

Bugün dünyanın yaşadığı kriz, yalnızca bir ekonomik kriz değildir; bir vicdan krizidir de. Bir mânâ kaybıdır. Bir istikamet yitimidir. Ve bu yüzden "Kurtuluş nedir?" sorusu, yeniden insanlığın en yakıcı sorusu hâline gelmiştir. Maddi refahın artışı mı, yoksa ruhun itminânı mı?

Bugün dünyanın yaşadığı kriz, yalnızca bir ekonomik kriz değildir; bir vicdan krizidir de. Bir mânâ kaybıdır. Bir istikamet yitimidir. Ve bu yüzden "Kurtuluş nedir?" sorusu, yeniden insanlığın en yakıcı sorusu hâline gelmiştir. Maddi refahın artışı mı, yoksa ruhun itminânı mı?

İnsanlık, kendi yaptığı putların altında ezilmektedir artık: güç putu, haz putu, tüketim putu... Benlik de bir put olmuş ve artık *"ilâhî hüküm"* kavramı, yalnızca bir hukuk sistemi, feraiz ve ibâdat manası taşımaz; insanı yeniden istikamete çağıran bir rahmet çizgisi olarak belirir. Zira vahiy, insana yalnızca neyi yapacağını telkin etmez, evvelâ ona kim olduğunu hatırlatır.

Artık putlar mabetler yerine kalplerde ziyaret edilmekte

Tarih, bize şunu gösterir ki ancak ilâhî rehberlikle yükselen toplumlar, adalet ve güven üzerine inşa edilmiş, insanın insana emanet olduğu bir düzen kurabilmiştir. Bugünün insanı, her ne kadar putlara tapmadığını iddia etse de modern çağın putları mermerden, taştan, tahtadan değil; *arzudan, tamahtan ve tutkudan* yapılmıştır. Kimi servetine secde etmektedir, kimi şöhretine, kimi bedenine, kimi kariyerine, kimi konforuna, kimi alkışlara, kimi de nefsinin bitmek bilmeyen iştihâsına.

Bugün nice insan vardır ki evi büyümüştür fakat içi daralmıştır. Takipçisi çoğalmıştır fakat dostu kalmamıştır. Konforu artmıştır fakat huzuru eksilmiştir. Çünkü insanın ruhu market raflarında bulunmadı. Kalbin boşluğu teknolojiyle dolmadı. Ve modern insan, her şeye sahip oldukça içinde büyüyen eksikliği daha derinden hissetti.

Artık putlar -ne acıdır ki- mabetler yerine kalplerde ziyaret edilmektedir ve burada beşerî sistemlerin sınırı görünür hâle gelir. Çünkü insan merkezli ideolojiler, insanı tanımlarken çoğu zaman insanı küçültür, kapitalist ve seküler düzenler, ahlâkı piyasanın gölgesinde bırakır.

İnsan, cebindeki rakam büyüdükçe kendini büyümüş sanıyor. Daha çok kazandıkça daha çok yaşayacağını zannediyor. Şöhreti itibarla, görünürlüğü değerle karıştırıyor. Oysa modern insanın en büyük yoksulluğu, ruh yoksulluğudur.

Bugün nice insan vardır ki evi büyümüştür fakat içi daralmıştır. Takipçisi çoğalmıştır fakat dostu kalmamıştır. Konforu artmıştır fakat huzuru eksilmiştir. Çünkü insanın ruhu market raflarında bulunmadı. Kalbin boşluğu teknolojiyle dolmadı. Ve modern insan, her şeye sahip oldukça içinde büyüyen eksikliği daha derinden hissetti.

İnsanın kendini ilahlaştırıp insanlığa önerdiği her din, ideoloji ya da felsefi akım, ilahi ölçüden uzaklaştıkça daha çok karanlığa, daha çok ayrımcılığa, zulme ve acıya sebep olmaktadır. Geçmişte ve günümüzde örnekleri çokça görülen türlü soykırım, yerinden etme, açlık ve yoksullukla terbiye etme gibi yöntemler, insanın insana üstünlük kurma dürtüsünden kaynaklanmıştır. İnsan kendini yönetme konusunda objektif olamayacağından, kendisini de içinde bulunduğu kâinatı da yaratan yüce bir varlığın çerçevelediği bir hayatla ancak kendi özünü bulacaktır. Bu noktada ilâhî hükümlerin temel ilkeleri belirir: *adalet, merhamet, emanet ve ölçü.* Çünkü ölçü kaybolduğunda sadece hukuk değil, insan da kaybolur. Zira insan, yalnızca etten ve kemikten mürekkep değildir. Onun içinde sonsuza açılan bir taraf vardır. Ve sonsuzluk ihtiyacı, fânî şeylerle susturulamaz.

"İnsanın değeri, peşinden koştuğu şey kadardır."

Bugün insanlığın en büyük hastalığı, bilgi eksikliği değil, kulluk şuurunun kaybıdır. İnsan, rabbine kul olmayınca mutlaka başka şeylere kul olur: Paraya, arzuya, makama, modaya, şehvete, kibre… Ve bu, bireyden topluma sirayet eder, aile çözülür, toplum çözülür, devlet çözülür. Çünkü insan değişmeden toplum değişmez. Hz. Ali'nin dediği gibi: *"İnsanın değeri, peşinden koştuğu şey kadardır."*

Modern dünya, insanı "özgür" ilan etti, fakat onu arzularının kölesi hâline getirdi. Sınırsızlığa özgürlük kılıfı giydirip hazzı saadet diye pazarladı ve tüketmeyi hayatın merkezi yaptı. Fakat insanın zaafları üzerine kurulan hiçbir medeniyet uzun müddet ayakta kalamaz. Çünkü nefsin hâkim olduğu yerde ölçü kaybolur, ölçünün kaybolduğu yerde ise önce ahlâk, sonra merhamet, ardından da insanlık çürür. Ve burada şu yanlış ikilem ortaya çıkar: Özgürlük mü, teslimiyet mi? Hâlbuki İlâhî hükümlerin teklif ettiği şey esaret değil hakiki özgürlüktür. İlâhî hükümler tam da bu yüzden vardır. İnsanı mahdut tutmak için değil; dağılmaktan, parçalanmaktan, kendi nefsinin işgaline uğramak-

tan kurtarmak için…

Bugün fâizin normalleştiği bir dünyada, bereket kaybolmuştur. Ailenin çözüldüğü toplumlarda itminân duygusu yıkılmıştır. Merhametin çekildiği şehirlerde insanlar betonların arasında ruhsuzlaşmıştır. Çünkü vahiy terk edildiğinde hukuktan evvel insan çöker.

Kur'ân'ın inşa etmek istediği insan tipi yalnızca ibadet eden bir model değildir. Adaletli olan, emaneti gözeten, ölçüyü muhafaza eden, mazlumu müdafaa eden, gücünü zulme dönüştürmeyen, öfkesini ahlâkla terbiye eden insandır. Ve bu, günümüz dünyasında en çok "uygulanabilirlik" tartışması yapılan noktadır. Hâlbuki mesele uygulanıp uygulanmaması değil, insanın buna ne kadar ihtiyaç duyduğudur.

İslâm'ın hükümleri, kuru yasaklar manzumesinden ibaret de değildir. Her biri insanın iç dünyasını koruyan ilâhî hudutlardır. Nasıl ki bir nehrin yatağı onu taşmadan akıtıyorsa, ilâhî sınırlar da insanı helâke sürüklenmeden yaşatır.

Bugün bazıları ilâhî hükümleri çağ dışı görse de asıl çağ dışı olan insanı insan yapan ölçüden kopmuş anlayıştır. Tarih boyunca peygamberler yalnızca din anlatmadılar; çökmüş, çözülmüş, ifsat olmuş insanlığı ayağa kaldırdılar. Hz. Nuh, tufanın ortasında bir sadâkat gemisi inşa etti. Hz. Musa, firavunlaşmış güce karşı insan onurunu savundu. Hz. Muhammed Mustafa ﷺ ise karanlığın kalbine rahmetten bir medeniyet kurdu. Çünkü vahiy geldiği zaman yalnızca putlar kırılmadı; insanın içindeki zulüm de kırıldı.

Önce kalpler değişmelidir

Bugün yeniden aynı yol ayrımındayız... Ya modern çağın ışıklı karanlıklarında kaybolacağız yahut vahyin nuruyla yeniden insan olmayı öğreneceğiz.

Dikkat edilmesi gereken nokta şudur ki mesele yalnızca devletlerin değişmesi değildir. Önce kalpler değişmelidir. Çünkü beşerî sistemlerin çöküşü çoğu zaman içeriden başlar. Bir silsile şeklinde ilerleyerek insan-toplum-devlet, bu değişimden nasibini alır. Nitekim Rabbimiz **"Bir toplum kendi özündekini değiştirmezse Allah hallerini düzeltmez"** (Ra'd, 11) buyurmuş ve bir devrim yaşanacaksa bunun önce "insan"dan başlaması gerektiğini bize öğretmiştir.

Bir toplumun kurtuluşu, kanunlardan evvel vicdanla başlar. Bidayette de nihayette de mesele vicdandır. Bu yüzden sorulması gereken hayatî soru, "İlâhî hükümler uygulanabilir mi?" değil, "İnsanlık, ilâhî ölçü olmadan daha ne kadar ayakta kalabilir?" olmalıdır.

Bugün dünya; çok bilen, az tefekkür eden, çok konuşan, az hisseden, çok kazanan lâkin huzur bulamayan insanların yorgun omuzlarında dönmektedir. İnsanlığın acilen merhamete, adalete, hikmete ve vahye ihtiyacı vardır. Kurtuluş yolu hâlâ açıktır. Fakat hakikat, yalnızca konuşanların değil, bedel ödeyip yaşayanların omzunda yükselecektir. Zira insanlık artık yeni bir teknolojiden ziyade, yeni bir vicdan beklemektedir. Ve belki de kıyamete doğru en büyük inkılâp, yeniden insan kalabilmeyi başarabilmekle mümkün olacaktır.

Söylenmemiş söz yoktur. Bizdeki her kelâm, hakikatin etrafında dönen muhlis gayretlerin cılız bir tekrarından ibarettir. Ancak şunu her ahval ve şeraitte önce kendimize sonra içinde bulunduğumuz topluma yüksek sesle haykırmaktan asla vazgeçmemeliyiz:

Bizler, "insanlık içinden çıkarılmış en hayırlı ümmet" olma potansiyelini taşıyan ve eşref-i mahlûkat olma yolunda gayret gösteren inanmış erleriz. Bizlere karanlığı ve azgınlığı dayatan sözüm ona çağdaş tüm dinleri ve ideolojileri reddediyoruz ve yine bizleri aydınlığa çıkaracağına kalpten inandığımız "kopması mümkün olmayan sapasağlam ipe" sımsıkı sarılarak pak Resul'ün izinden yürüme kararlılığımız ilanihaye tek ülkümüzdür. Ancak bu şekilde insana yakışır onurlu bir yaşam mümkün olacaktır.

Ve's-selâm, ve'd-dua, ve'l-cehd…

Siz mi Daha İyi Bilirsiniz Yoksa Allah mı?

Rüstem AYILMAZDIR

Bozuk saatin bile günde iki defa doğruyu göstermesi, saatin bozukluğunu örter mi? İdeolojilerde birtakım doğruların olması ideolojileri meşrulaştırır mı? Beşerî hükümlerin insanlığa faydası olmuş mu? Bu soruları çoğaltabiliriz. Soruların cevapları insanlığı karanlığa mahkum etmekten başka bir şey olmayacak. Karanlıkta ancak önünüze ışık tutarak yönünüzü bulabilirsiniz. Işığı, gözünüze ya da havaya tutmakla yönünüzü bulamazsınız. İşte sizi karanlıktan kurtaracak o ilahi ışık (nur), Allah'ın hükümleridir. İlahi hükümler, anne şefkati gibidir. Kucağında büyütür seni. En güzel şekilde büyütmek ister. Baba merhameti gibidir. Kale gibi içine alır. Korur seni.

> *Yaldızlı sözler ile koyun postuna bürünmüş kurtlar (münafıklar) ve hümanizmin dibine vurmuş nutuklar atanların asıl zalimliklerini gizlediklerine insanların karşısında pişkince yalan konuştuklarına, biz ıslah edicileriz deyişlerine ve kendi ideolojilerinin sarhoşluğundaki zırvalamalarına şahit oluyoruz. Günümüzde de böyle, önceki milletlerde de durum böyleydi.*

Hastaya reçeteyi, öğretmenin yazması mümkün mü? Peki ya ameliyat masasında neşteri kasabın vurması? Kime sorsanız size gülerek cevap verir:

- Olur mu böyle bir şey. Bu doktorun işidir, der. İşte insanlığın kurtuluş reçetesi, kendi heva ve hevesinden hükümler uyduran hükümdarın değil, Allah'ın peygamberlerin aracılığıyla insanlığa iletmiş olduğu hükümlerdir. Yaratan, yarattığını bilmez mi?

Allah, yarattığının ne ile ve nasıl yola geleceğini bildiği için, ona göre hükümler indirmiştir. Son peygambere kadar gelen yaklaşık 124 bin peygamberin amacı, kendi kavimlerini Allah'ın hükümleri ile ıslah etmekti. İlahi hükümlerin ışığında adil bir düzen, dünya ve ahiret dengesini

kurmaktı.

Kendi çıkarlarına göre düzeni oluşturan müstekbirler, mankurtlaştırdıkları ruhsuz toplumların hakkı görmelerinin önünde en büyük engel olmuşlardı. Çünkü en büyük sermayeleri, sömürülmüş insan yığınlarıydı. Ellerindeki güç nedeniyle Allah'a bile kafa tutacak şımarıklığa gelmişlerdir. Hatırlayın Firavun'u, Nemrut'u ve Bahtunnasr'ı. Günümüzde de insanlar uyuşturulmuş hatta narkoz verilmiş hasta gibiler. Sadece ilayıkelimetullahın savunucuları, bu şeytani düzene karşı mücadele etmektedir.

Yaldızlı sözler ile koyun postuna bürünmüş kurtlar (münafıklar) ve hümanizmin dibine vurmuş nutuklar atanların asıl zalimliklerini gizlediklerine insanların karşısında pişkince yalan konuştuklarına, biz ıslah ediciler iz deyişlerine ve kendi ideolojilerinin sarhoşluğundaki zırvalamalarına şahit oluyoruz. Günümüzde de böyle, önceki milletlerde de durum böyleydi. Tarih tekerrür ediyor. Sadece zaman, mekân ve insanlar değişti.

İslam'ın çözemeyeceği hiçbir şey yok. Diriliğini koruyor ve kıyamete kadar da koruyacak eşsiz hükümlere sahip. Çünkü bu hükümler, bir beşerin kaleminden çıkmadı. Bu hükümler; kâinatın sahibi, yokluktan var eden, sultanlar sultanı, hâkimler hâkimi Allah'ın buyruklarıdır.

Kıyamete kadar sürecek olan hak ile batılın savaşında hakkın tarafında olanlar ilayıkelimetullah uğrunda canlarını seve seve vermişlerdir. Yeryüzünde Allah'ın dediği olsun, diye çok bedeller ödendi. Allah ayetinde; "Hiçbir fitne kalmayınca ve din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın." (Bakara 193) buyurmaktadır. Yeryüzünde fesadı, zulmü ve adaletsizliği kaldırmak için mücadele verilmiştir.

İslami hükümlerin gayesi, 5 temel esası korumaktır. Bunlar, sırasıyla;

1) Canın Korunması: İslam, insan hayatına değer vermiş ve onu korumaya almıştır. Haksız yere birini öldürmek, kısası gerektiriyor. İdam ya da ağır cezalar bulunuyor. Bu, toplumsal yapıyı korumak ve insanların güven içinde yaşaması içindir.

2) Malın Korunması: İslam, insanın mülkiyet hakkına özen göstermiş ve hiçbir haksızlığa müsaade etmemiştir. Faiz, kumar gibi eylemleri yasaklamış, alın teri ile kazanmayı makbul kılmıştır.

3) Aklın Korunması: Toplumu ifsat edecek ne varsa yasaklanmıştır. Alkol, uyuşturucu gibi bağımlılıklar aklın muhakeme gücünü elinden alır. İslam, aklı ifsat edecek bütün oluşumlara karşıdır.

4) Neslin/Ailenin Korunması: Ancak nikah ile evlenmenin olabileceği; zinanın, fuhşiyatın ve gayrimeşru ilişkilerin yasaklandığı bir düzen oluşturur İslam.

5) Dinin/İnancın Korunması: Dinini rahat bir şekilde yaşayabileceği temel tevhid akidesini korur. Aynı zamanda gayrimüslimlerin de inançlarını rahat bir şekilde yaşamalarına olanak sağlar.

Bu beş esas, ideal bir devletin nasıl olabileceğinin delilidir. Beşerî hükümlerin hiçbiri insanlığa fayda sağlamamıştır ve sağlamıyor. Aksine insanlığa cehennemi yaşatıyor. İnsanı, insana kul ediyor. Kendi düzenlerini kuruyor ve insanları da ikna ederek gönüllü köleler yapıyorlar ve maalesef ki insanların çoğu da buna razı oluyor.

Canın, malın, aklın, neslin ve dinin korunmasını istiyorsak İslami bir düzen kurmalıyız. Bu da canımızla, malımızla, aklımızla, neslimizle ve dinimizin emrettiği şekilde yaşamakla mümkün olur. Rabbim, tevhid sancağı altında yaşamayı nasip etsin. Âmin.

Çağdaş Dünyaya İslami Bakış

Sercan AKBAYRAK

Çeşitli cahili, beşerî ideolojileri ve sistemleri deneyen insanoğlu, aradığı huzur ve saadeti, cahiliye karanlığında bulamamıştır. Sosyal, psikolojik ve ekonomik buhranlar içerisinde kıvranan insanlık ancak İslam ile kurtulabilecektir:

"O, Nûh'a buyurduklarını, sana vahyettiklerimizi, İbrâhim'e, Mûsâ'ya ve Îsâ'ya buyurduklarımızı size din kıldı ki o dini ayakta tutasınız, o konuda ayrılığa düşmeyesiniz. Kendilerini davet ettiğin bu din müşriklere ağır geldi. Allah dilediğini seçer ve kendisine yöneleni doğruya iletir." (Şûrâ, 42/13).

İslam'dan nasibi olmayan cahiliye mensubu ilkel topluluklar nezdinde tek hakikat, güç ve kuvvettir. Bütün ilişkiler, bu batıl yönelimler ile desteklenen şahsi menfaatler esası üzerine kuruludur.

İnsanlık, Allah Teâlâ'nın hidayetinden ne kadar uzaklaşırsa çetin problemler, aşılması zor krizler, dengesizlik ve uyumsuzluk, zulüm ve haksızlık, hürriyetten yoksunluk, adaletin dumura uğraması, kin üzere kurulu taassubun ortaya çıkışı, ezilen ve gelişmemiş toplumlara tasallut vs. cürümler de o denli artacaktır.

Bir hakikattir ki insanoğlunun yaşadığı tüm buhranların nedenlerinden birisi bu zorbalıktır.

Teşri noktasında iman prensibinden uzak tüm toplumlar cahiliye sistemine dönmüş demektir. Cahiliye sistemi dış görünüşü itibariyle bazı noktalarda gayet tutarlı gibi görünse de gerçekte yıkıcı ve tehlikelidir.

İnsanlık, Allah Teâlâ'nın hidayetinden ne kadar uzaklaşırsa çetin problemler, aşılması zor krizler, dengesizlik ve uyumsuzluk, zulüm ve haksızlık, hürriyetten yoksunluk, adaletin dumura uğraması, kin üzere kurulu taassubun ortaya çıkışı, ezilen ve gelişmemiş toplumlara tasallut vs. cürümler de o denli artacaktır.

Kalpte akide tohumları yerleşir, gönül hidayet nuruyla parlarsa o kalp, her hayrın kaynağı olur.

Allah Teâlâ'ya Kur'an ve sünnet ışığında ibadet edilirse hissiyat kuvvetlenir ve huylar terbiye edilir. Kişi sağlam bir içtimai hayata kavuşur. Çünkü Allah rızasını kazanmak için yapılan halisane ibadetin hedefi terbiyedir, eğitim ve ıslahtır. Böylece hayır ve bereket pınarı hiç kesintiye uğramayan bir insanlık nesli ortaya çıkacaktır.

Allah'a iman eden herkese düşen görev umumi ve hususi tasarruflarında Allah'ın dini ve hükümlerine tam manasıyla boyun eğmek, İslam'a karşı alternatif olmaya çabalayan her şeyi reddetmektir. Böylece varlıkların hepsinin Allah'a boyun eğmesi ve O'nun hâkimiyeti ve hükmüne gerçek manada ram olması suretiyle kâinatın tamamında istenen uyum ve düzen tamamlanmış olacaktır: **"Onlar, Allah'ın dininden başkasını mı istiyorlar? Oysa göklerde ve yerde ne varsa hepsi ister istemez O'na teslim olmuştur. Ve yine O'na döneceklerdir."** (Al-i İmran, 83).

Allah Teâlâ, insanoğlunu başıboş bırakmamış, vahiy ve peygamberleri vasıtasıyla irşat eylemiştir. Bu hakikat ile beraber aklı, her şeyin doğru tarafını anlayabilmek için anahtar; ilmi, hayatın çeşitli yönlerini anlayabilmek için bir vesile kılmıştır. İşte bu şekilde ilâhî vahiy ve nübüvvet ile akıl ve ilim, toplumların en doğru yolu bulmasına irşat etme noktasında birbirlerini destekler.

İslam Ahkâmı/Şeriatı Üzerine

Allah'ın kulları için koyduğu hükümlere, şeriat adı verilmiştir. Çünkü bu hükümler son derece adil, dosdoğru hükümlerdir; sağlam bir şekilde konulmuştur. Bunların tanziminde hiçbir eğrilik ve sapma yoktur. Şeriat lafzı, fakihlerimizin ıstılahında; Allah'ın kullarına dünya ve ahirette onları mesut etmek üzere, iman edip uygulamaları için koyduğu hükümlerdir.

Yüce Allah, emin olan Resulüne (s) vahyini her durum ve şartlarda uygulanması için indirmiştir. Kur'an-ı Kerim başka bir şeriata tabi olmayı, Allah'ın yolundan başkasına meyletmeyi şiddetle men etmiştir. Aksi takdirde bu tağutun, şeytanın yoluna ve buğzedilmesi gereken cahiliye sistemine dönüş demektir: **"Onlar hâlâ Cahiliye hükmünü mü istiyorlar? Yakinen iman eden bir topluluk için Allah'tan daha güzel kim hüküm koyabilir?"** (Maide, 5/50).

Hüküm koyucu, nihai noktada Allah'tır. Bütün teşriîn kaynağı O'dur. Hüküm koyucuya "Müşerri" denir. Ancak bu, mecazî bir kullanımdır. Her yeni hüküm ancak Allah'ın hükümleriyle uyumluluk içinde ise şer'an makbul olabilir. Dolayısıyla denilebilir ki şer'an çatışma halinde olan her hüküm batıldır.

Kur'an ve sünnet İslâm şeriatının ana kaynaklarıdır. Dolayısıyla Kur'an-ı Kerim'de ve Nebevi sünnette yer alan bütün emir ve nehiylere teslimiyet göstermek dinen farzdır: **"Şüphesiz ki size Allah tarafından bir nur ve apaçık bir kitap gelmiştir. Allah, o kitapla rızasına uyanları selamet yollarına eriştirir. Onları, izni ile karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Onları doğru yola iletir"** (Maide, 15-16). Nur olan bu Kitap, dünya hayatının imarı, ilerlemesi ve yükselmesi ve ahiret noktasında kurtuluşa erebilmek için her çağda, her zaman ve her yerde insanlığın yegâne düsturu ve toplumların teşri kaynağı olmalıdır. O bir ıslah, bir yapılanma ve bir medeniyet kitabıdır. İnsan hayatını ilgilendiren her şeyi içine almaktadır.

İslam ahkâmı insanlığın Allah Teâlâ ile olan irtibatını, kendi nefsiyle olan ilişkisini ve toplumuyla olan münasebetlerini düzenlemiş, sadece inanç ve ibadet yönüyle ya da ahlâk ve faziletli ameller yönüyle sınırlanmamış, insan hayatının umumî ve hususî bütün yönlerini ihtiva etmiştir.

İslam Nuru ve Cahiliye Karanlığı

Yaşadığımız çağ ekseninde de şahit olduğumuz üzere toplumlar -genellikle- kendi fertleri arasında yaygın olan inançları yansıtır. Bu inançlar ya tahrif edilmiş, değiştirilmiş semavî inançlara dayanır ya herhangi bir semavî temeli bulunmayan

putperestliğe, şirke dayanır ya da dini, dünya hayatından uzak tutmaya çalışan bir inanca hatta dini bütünüyle inkâr eden, Allah'ı tanımayan bir yaklaşıma dayanır. Arzumuz odur ki insanlık, Allah'ın nurunu tatsın ve hayatını bu nur üzere idame edebilsin. Çünkü İslam yalnızca inanç dini değildir. İslam, din ve devlettir. Ahlak ve hayat sistemi, toplum nizamıdır. O yüzden kat'i bir şekilde diyebiliriz ki günümüz insanının hastalıklarının *tek reçetesi, şifa bulabileceği tek varlığı İslam'dır.*

İslam'da umumi maslahat ile hususi maslahat çatıştığında umumi maslahatın tercih edilmesi ilkesi olmakla beraber bu iki maslahattan biri diğerine zarar vermeksizin kurulan bir denge ve uyum vardır. Zira umumi maslahat dolaylı yolla hususi maslahata tesir eder. Umumi maslahat, uzun vadede hususi maslahatı korur ve gözetir.

İslam'ın hedefi; kalkınmış, huzur ve refah içerisinde bir toplum ortaya çıkarmaktır. Çünkü İslam, hayır ve maslahattır. Saadetin anahtarıdır. Faziletlerin kaynağıdır.

İslam nuruna sımsıkı sarılmak insanlar arasındaki farkları tamamen yok edecek böylece toplumun sınıflara ayrılmasını, milletlerin *gelişmiş* milletler ve *geri kalmış* milletler şeklinde ikiye bölünmesini kökünden kazıyacaktır. İslam ahkâmını araştırdığımız zaman bu hükümlerden hiçbirinde zorluk ve meşakkat olduğunu göremeyiz. Aksine yolculuk, hastalık, haram yeme mecburiyetinde kalma gibi vs. çeşitli durumlarda -mukaddes- yaşam hakkını korumak için emirlerin hafifletildiğini, kolaylaştırıldığını ve ruhsat verildiğini görürüz.

İslam'da *umumi* maslahat ile *hususi* maslahat çatıştığında umumi maslahatın tercih edilmesi ilkesi olmakla beraber bu iki maslahattan biri diğerine zarar vermeksizin kurulan bir denge ve uyum vardır. Zira umumi maslahat dolaylı yolla hususi maslahata tesir eder. Umumi maslahat, uzun vadede hususi maslahatı korur ve gözetir.

İslam'da "kişi" toplumun bir parçasıdır. Kişi ile toplum arasında hiçbir ayrım yoktur. Kişinin temayülleri ile toplumun temayülleri arasında mükemmel bir denge vardır. İslam ahkâmında kişilerin mülkiyet haklarına ve kazanılmış hürriyetlerine "aşırı" derecede müdahale etmek caiz değildir. Çünkü servetlerin gelişmesi ve üretimin çoğaltılması kamusal yolla gerçekleşmesinden daha çok özel alanda gerçekleşmektedir.

Cahiliyede kanunun öngördüğü gaye açısından kişi hürriyetini mukaddes kabul eden, ferdin işlerinde devletin veya kanunun çok zaruri olmadıkça müdahale etmemesini savunan "ferdiyetçilik" görüşü hakimdir. Ya da tam aksine topluma önem veren, fert ve devleti toplumun yararına kullanan ve kanunun amacının sadece topluma hizmet olduğu, bundan dolayı devletin toplumun hayrı için fertlerin hürriyetine müdahale edebildiği bir görüş hakimdir.

İslam ahkamı, iyiliği emreden ve iyiliğe teşvik eden; kötülüğü yasaklayan, kötülükten uzaklaştıran, kötülük işleyeni cezalandıran bir sistemdir. Çünkü onun gayesi hem fert hem toplum için fayda elde etme, zararı önleme ya da bu ayrıntılardan birini ihmal etmeksizin birbirine paralel iki esasa "Celb-i Mesalih - Def-i Mefasid" ilkesine dayanan faziletli toplumu ortaya çıkarmaktır. Bu toplum da hayır olan elde edilmeye, şer de nefret edilerek engellenmeye çalışılır. Cahiliye ise genellikle zararı önlemeye daha çok önem verir. Mevcut düzeni korumak, durumu sakin halde tutma, mümkün olduğu kadar sosyal patlamaları ve çalkantıları engellemeye çalışmak asıl hedeftir. Dolayısıyla hayrı

gözetme ve gerçekleştirme amacı talidir.

İslam ahkâmı, uygulamadaki esneklikle birlikte ana prensiplerde değişmezlik özelliğine sahiptir. Cahiliye ise temel esaslarında değişikliğe uğramaya mahkumdur. Bu değişiklik ise uzun zamanı ve karmaşık icraatları gerektirebilir.

İslam ahkamı, Allah'ı ve Allah'ın rızasını arzu etme, O›nun azabı ve cezasından korkma üzerine kurulan içten gelen kontrol mekanizmasından soyutlanmış değildir. Çünkü İslam'da bir hükmü uygulamak yapanın sevaba nail olacağı, aykırı davranması halinde asi olacağı Allah'ın emirlerini tatbik etmek demektir. Cahiliye ise bu hassasiyetten yoksundur.

İslam teşrîînde ceza, dünyevi ve uhrevi olarak çifttir. Azgın nefisleri dizginlemek, kötülük ve şer ehlini engellemek, insanların gizli-açık her durumda adalet ve şeriat hükümlerine saygı esası üzerinde güzel bir şekilde yürüyebilmelerini garanti altına almak için hem dünyevi hem de uhrevi ceza vardır. Cahiliye kanunlarda ise ceza sadece dünyevidir. Onun, ahiretle hiçbir ilgisi yoktur. Bu da düzenin, suçu ve suçluyu ortaya çıkarmaya imkân bulamadığı zamanlarda kanuna aykırı davrananlardan pek çoğunun cezadan kurtulmasına sebep olmaktadır. Bu ise fesadın çoğalmasına, gizli durumda kötülüklerin yaygınlaşmasına, vicdanların bozulmasına, zimmetlerin tahrip olmasına ve en önemli toplumsal bozulma şekillerinden olan rüşvet ve iltimasa neden olmaktadır.

İslam'da evlilik, *ileri bir medeniyet* görüntüsüdür. Cinsi anarşi ve gayri meşru ilişkiler ise geri kalmış ilkel bir görüntüdür. Avret yerlerini koruma ve Allah'ın razı olacağı üzere güzel elbise -tesettür- giyme ulvi bir medeniyet göstergesidir. Çıplaklık ise rezillik ve fitnedir. Kadınların vücutlarında fitneye sebep olacak yerlerini göstermeleri ilkelliğe dönüştür. Aşırı derecede zevklere düşkünlük fertler bir yana milletleri öldürür, ahlakı bozar, toplumu tehlikeye sokar.

Çağımızda güvenliğin zedelenmesi, suçların çoğalması vs. gibi göstergeler cahiliye kanunlarındaki ceza sisteminin başarısızlığına delildir. Bunun çözümü, Allah'ın emrettiği şekilde suç ve suçluyu engellemeye çalışmak ve mümkün olduğu kadar çembere almaktır.

İslam düşmanlarının -kendi kapısının önünü temizlemeden ve dahi utanmadan- İslam'ın hadler sistemine yönelttikleri tenkitler sadece suçlu kimsenin haklarını düşünmeye yönelik ve suçun büyüklüğünü ve toplum üzerindeki tehlikesini göz ardı etmekten doğan sığ bir yaklaşımdır. Halbuki suçun yaygınlaşması iç düzeni ve nesilleri helak etmekte; değerleri ve ahlakı yıkmakta ayrıca kan, ırz ve mala tecavüzü artırmaktadır. Kat'i olarak denebilir ki Allah'ın suçluya yönelik bu emirleri bir rahmettir ve hayat bulabilmenin ta kendisidir:

"Günümüz modern dünyası, binlerce yıllık birikime rağmen hala ideal bir nizam (demokrasi, adalet vb.) kurmakta zorlanırken vahyin, kadim çağda sunduğu nizamın kusursuzluğu, onun bir "deneme-yanılma ürünü olmadığını gösterir. İnsan aklı "doğruyu" bulmak için milyonlarca hata yapmak zorundadır, vahiy ise ilk andan itibaren "doğruyu" hibe eder."[1] Bu ayrıntılar ideal olmakla gerçekçi olmayı bir arada toplayan İslam ahkâmını bozulmadan, değiştirilmeden kıyamet gününe kadar baki ve ebedî kılacaktır:

"Bugün, sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve din olarak sizin için İslam'dan razı oldum" (Maide, 5/3). **"Şüphesiz o çok değerli bir kitaptır. Ona batıl ne önünden ne de arkadan yaklaşabilir. O sonsuz hikmet sahibi ve en üstün hamda layık olan Allah tarafından indirilmiştir"** (Fussilet, 41/42).

Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamd olsun. Selam ve dua ile…

1 Dr. Hüseyin Durmaz, *Vahyin Sistem Kurucu Zorunluluğu Üzerine Bir Yazı*, Genç Birikim Dergisi, Mayıs 2026, Sayı: 287, s. 37.

Viran Olmuş Ruhlara Kadîm Bir Teselli

Rüveyde Bera PALA

"Ben, işimi Allah'a teslim ettim" (Mümin, 44).

Yoruyor dünya, insanlar yoruyor. Temelli yaşatacakmış hissi veriyor toprak. Ölümü siliveriyor zihinlerden. Kıyısına bile oturtmuyor aydınlık düşüncelerin. Lezzetleri yok etmeye gücü yetmeyen bir gerçeğe dönüşüyor gittikçe. Zaman, sessizce değiveriyor tenlere. İkircikli anlar yaşatıyor bazen ama ahengini korumayı da beceriyor.

Soluksuzca koşturuyor insanlık. Renklerini göremeden göz deviriyor yağmura. Soğuk bakışlarıyla aşağılıyor bulutların emanetini. Fakat her şeye rağmen ıslanmayı yeniden doğmak olarak addedenler de var. Koşmayı yarıda kesebilenler, ince esintileri duymayı başarabiliyor. Hayatın ayrıntılarını keşfedenler, varlığın sırrına erebilenler derecesine yükseliyor.

> *Biz insanlar, teslim olmamız gereken kapı her daim açık olmasına rağmen, emniyeti hep başka yerde arıyoruz. Çağırana kulak vermiyor, sırtımızı kökü çürümüş sevdalara yaslıyoruz. Moralimiz malayani sebeplerle bozuluyor ve düzelmek için herhangi bir adım atmıyoruz. Dertlerimizin yürüdüğü çizgi bizi kör ediyor. İçimize nakşedeceğimiz ümitler bayatlamış hâlde.*

Baharın veda günlerinde arşın seslenişi bambaşka oluyor. Yeryüzü koyuluğundan soyunuyor ve bağrından mavilikler doğuyor. Basit zevkler yok oluyor bir anda, sadeliklerin ihtişamı, yürekleri teskin ediyor. Bunca ürküntüyü örtbas eden birçok terbiye ortaya çıkıyor. Tabiat kendini yavaş yavaş gösterirken, çirkinliklerin üzeri tek tek örtülürken fikirler de paralel biçimde akıllarda yer buluyor. Eşsiz bir tuvali izliyormuşçasına aklını alıyor insanın. Martıların denizi süslediği gibi yeşiller de ruhları süslüyor. Bakakalmanın doruklarda olduğu bu andan sıyrılmak, kimsenin içinden gelmiyor. Âdemoğlunun şimdiye kadarki edinimleri yok hükmüne geçiyor ve yeniden var olmanın tadına varıyor.

Sırtımızı kökü çürümüş sevdalara yaslıyoruz

Bunca şeyin ardında elbette sayısız tezat barınıyor. Kişinin yolu bitkinliğe vardığında suskunluğu, içine bir hançer gibi saplanıyor. Sesini duyuramamak, yüreğine koca bir girdap indiriyor. Selametini ararken kıyametini buluyor. Yaşamak denen mefhumu yeterince kavrayamayınca geceyi gündüze bağlayan prangalara mahkûm oluyor. Daldığı rüyalar kâbusa evrilince farkına varıyor ama geç kalmanın derin muhasebesinde buluyor bir anda kendini.

Biz insanlar, teslim olmamız gereken kapı her daim açık olmasına rağmen, emniyeti hep başka yerde arıyoruz. Çağırana kulak vermiyor, sırtımızı kökü çürümüş sevdalara yaslıyoruz. Moralimiz malayani sebeplerle bozuluyor ve düzelmek için herhangi bir adım atmıyoruz. Dertlerimizin yürüdüğü çizgi bizi kör ediyor. İçimize nakşedeceğimiz ümitler bayatlamış hâlde. Sorgu yeteneğimizi yanlış yerlerde kullanıyor, sapmanın ve saptırmanın altın (!) kurallarını kendi ellerimizle yazıyoruz ve yazıp çizdiklerimiz, yalnızca yalanlarla diri kalmayı başarıyor. Köşeye sindiğimiz vakitler çoğalıyor ama biz, koşma eylemini hep karanlıklarda gerçekleştiriyoruz. Gayelerimizin içi boş, gayretlerimiz eften püften… Bu boğucu gaflete sarılan yaşamın sıfır getirisiyle kendimize yettiğimizi sanıyoruz.

İnsanlığımız hep iğreti duruyor. Duyularımızı teker teker kaybediyoruz. Kuyuya düşürdüğümüz o kadar çok kıymet var ki ipin ucunu tutmaya niyetlensek kaybolacak hâldeyiz. Askıya aldığımız bir hayat bekliyor bizi geride. Tazelenmeyi, daha doğrusu önce hatırlanıp sonra yeşermeyi bekleyen koca bir iman var göğsümüzde. Hudutlarımız değersizleştikçe hayatımız kördüğüme dönüşüyor. Lakin bu hudutlar ebediyete uzanan bir yolculuğa dairse ve ruhani ölümleri eskiten, çelik bir zırha sahipse o zaman nehrin akışının değişeceği ve sebeplerin daha sağlam kulplara tutunacağı gerçeği ortaya çıkıyor.

Farkında olmadan ağır ağır ölüyoruz

Sanki üzerimize yapışan zorunlu hayatlar yaşıyoruz. Korkularımız ve sevinçlerimiz hep ezbere okunan satırlardan ibaret. Özümüzü diriltmeye yanaşmıyor, ruhumuzu derbederliğe hapsediyoruz. Yapaylığımız almış başını gidiyor ama biz Âdemoğlu, durup lime lime olmuş maneviyatımızı bir türlü düzene sokamıyoruz. İçimizin söküntülüğü dışımıza vuruyor fakat görmemeye yeminli gözlerimiz, işlevini yitirmiş hâlde. Konduğumuz dalların ağaçları köksüz; belimiz bükük, kandillerimiz sönük, tutunduğumuz mevkiler üç kuruş… Farkında olmadan ağır ağır ölüyoruz.

İnsan, çoğu zaman iyileşmek isterken güç bela çıktığı çamura tekrar batıyor. Unutmak ve yaşanmamış gibi davranmak, düşünüldüğü kadar kolay olmuyor. Nice yıpranmışlığı bir anda yok sayamıyor. İçini kemiren her şeyi ateşe vermek isterken beklemediği bir anda kendini o ateşin içinde buluveriyor. Viran olmanın, hazin tecellisini böyle böyle gözlerinin önüne seriyor hayat. Hâlbuki durup düşünmeye, hâlini tahlil etmeye vakit ayırsa toza dönüşen hayallerinin nasıl tekrar dirileceğini müşahede edebilecek, bilmiyor.

İnsan, derin uykusundan uyandığı anda, bir uyarıcı ve müjdeleyici beliriverecek zihninde. Durmaksızın hakikati telkin edecek bu uyarıcı, felah kapısının anahtarını da elinde tutacak, ümit dolu bakışlarla. Bütün işlerini teslim edeceği bu kapıya yaslandığı anda, zamanın dur durak bilmez öfkesinden kurtulacak ve baharın veda günlerinde üzerindeki bu hâkim kasveti söküp atacak. Kâbuslarından uyandırıp ilahi huzura yaklaştıracak. O'nu arayan, O'ndan başka yol olmadığını anladığında insan olmanın şerefine erişecek. Boşluğa bıraktığı umutları, filizlenip kendisine geri dönecek. Doğru ile yanlışın ayırdına varmak bu denli lezzetli iken faniliğin hudutlarında Ebu Cehilce gezmek kadar gülünç bir durum var mıdır, sanmam.

David Ben-Gurion: İsrail'in Kurucusu mu? Yıkıcısı mı?

Refaat İBRAHIM
15.05.2026
Al Jazeera
Çeviren: İsmail CEYLAN

1948'de İsrail'i kurmak için acımasız bir etnik temizliğe girişen Avrupalı Yahudi işgalciler, bu süreçte Filistinlilerin kendilerine zorluk çıkarmadan topraklarını terk edeceklerini düşünmüşlerdi. Hatta David Ben-Gurion gibi Siyonist liderler, "mülteci sorununun kendiliğinden çözüleceğine" inanıyorlardı.

İsrail'in tüm çabalarına ve en acımasız uygulamalarına rağmen Filistin direnişi son bulmadı.

Siyonistler arasında Filistinlilerin kimliksiz olduğuna ve komşu Arap ülkelerine kaçıp asimile olacaklarına dair derin bir inanç vardı. Dolayısıyla çalınan topraklarını geri almak için geri dönmeyeceklerdi. Fakat düşünülenin tam tersi oldu.

On yıllar boyunca Filistin ulusal davası daha da güçlendi. Bugün 1948 Nakba'sından geriye çok az kişi kaldı ancak Filistin haklarına ve tarihsel adalete olan ulusal bağlılık, her zamankinden daha güçlü. Bunun nedeni, eski nesillerin genç nesillere travmayı unutmayı ve yoluna devam etmeyi tavsiye etmekten ziyade; onlara, hatırlamayı ve ataların evlerinin anahtarlarını zihinlerinde saklamayı öğretmeleridir.

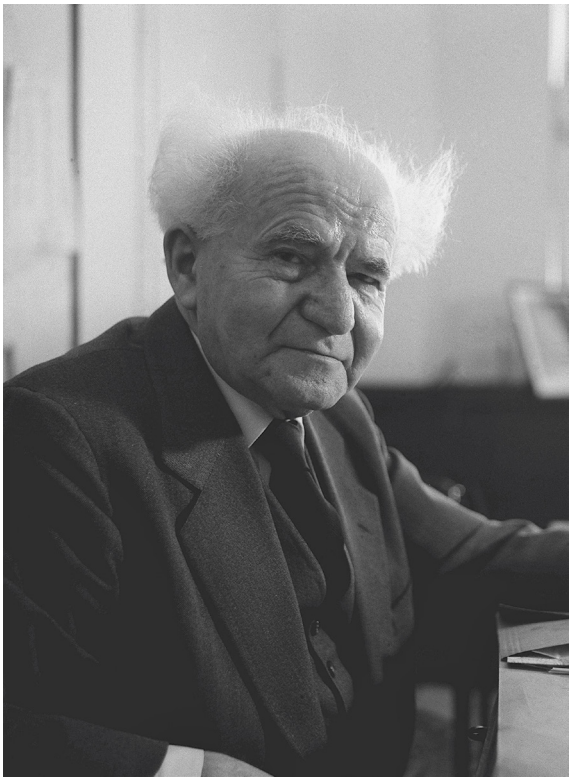
"Mülteci sorunu" sadece Filistinlilerin kararlılığı ve direnci nedeniyle değil, aynı zamanda İsrail'in şiddet ve mülksüzleştirme politikalarının ters tepmesi nedeniyle de "kendiliğinden çözülmedi".

İsrail'in Filistinlilerin topraklarını ve kaynaklarını gasp etmesi ve onları şiddet kullanarak yerlerinden etmesi, her Filistin neslinin işgale karşı çıkma ve direnme çabasının başlangıç noktası olmuştur.

İsrail, Filistin topraklarını giderek daha fazla gasp etmeyi başardıkça Filistin bilincini kontrol etmede ciddi şekilde başarısız oldu.

İsrail, mülteci kamplarını izole edilmiş bölgelere dönüştürme, birliği baltalamak için ajanlar ve iş birlikçiler toplama ve mülteci sorununu tamamen insani bir sorun olarak yeniden tanımlamak için uluslararası kuruluşları devreye sokma yönündeki sürekli çabalarına rağmen, Filistin ulusal davasını ortadan kaldırmayı başaramadı.

Mülksüzleştirilen ve hakları ihlal edilen Filistinli mülteciler, direniş fikrinin en ateşli taşıyıcıları oldular. Mülteci kampları, barışçıl ve silahlı mücadelenin merkezleri hâline geldi. Bu kamplar, tek bir mesajı yayan önde gelen Filistinli düşünürler, doktorlar, eğitimciler ve liderler yetiştirdi.

Filistinli mülteciler, 1987'deki Birinci İntifada'nın ve 2000'deki İkinci İntifada'nın itici gücüydüler. İsrail işgaline karşı direniş için yapılan sonraki tüm seferberliklerin merkezinde yer aldılar.

Sömürge projesi, vahşetini artırmaktan başka bir seçenek görmedi. Tekrarlanan katliamlar, kitlesel hapis cezaları ve toplulukları yerinden etme yönündeki amansız çabalar, boyun eğdirmeyi başaramadı. Bu yaklaşım başarısız oldu ve nüfusunun %80'i mülteci olan Gazze Şeridi, bu başarısızlığın en açık kanıtı olarak duruyor.

İsrail hükümeti, Ekim 2023'te Gazze'ye yönelik soykırım saldırısının ardından savaşı defalarca "varoluşsal" olarak nitelendirdi. İsrail bugün, Filistinlilerin dördüncü neslinin (Nakba'dan sağ kurtulanların torunlarının), varlığına bir tehdit oluşturduğunu kabul ediyorsa, bu da Ben-Gurion'un tahmininin çöküşünün ve Filistin halkını ortadan kaldırmaya yönelik İsrail projesinin stratejik başarısızlığının bir itirafıdır. Ancak İsrail sadece başarısız olmakla kalmadı, aynı zamanda tuzağa da düştü. Kendi acımasız gücünün anlamsızlığı paradoksu içinde sıkışıp kaldı. Ne kadar çok şiddet, kitlesel katliam ve yerinden etme gerçekleştirirse ve Nakba'yı ne kadar çok tekrarlarsa, Filistin halkı da o kadar direnmeye kararlı hale geliyor. Baskı, Filistin'i kökünden sökmüyor, aksine daha derin kök salmasına yardımcı oluyor.

Gazze soykırımı belki de bu ölümcül paradoksun en iyi örneğidir. 72.000'den fazla Filistinli katledildi, 170.000'den fazla kişi yaralandı ve 1,9 milyon kişi yerinden edildi. Evlerin çoğu hasar gördü veya yıkıldı. Bütün bunların sonucu nedir? Bugün bir Filistinli çocuk çadırda doğup ailesinin büyük bir kısmı olmadan, okulsuz, oyun alanı olmadan, düzgün sağlık hizmeti almadan ve evsiz büyüdüğünde, bunun sorumlusunun kim olduğunu ve adaleti sağlamak için ne yapılması gerektiğini anlamak için karmaşık bir tarihsel anlatıya ihtiyaç duymayacaktır. Ancak İsrail vahşetinin yıkıcı etkisi yalnızca Filistin ile sınırlı değil. İsrail'in soykırımı küresel ölçekte de ters tepti. Filistin davasının marjinal, solcu bir mesele olmaktan çıkıp, Batı'daki siyasi yelpazenin tamamında ve dünyanın başka yerlerinde de giderek daha fazla ilgi çeken bir mesele haline gelmesine olanak sağladı.

Global ölçekte farklı siyasi görüşlere sahip aktivistler ve sıradan vatandaşlar da artık Filistin davasıyla dayanışma içindeler. Birçoğu, Filistin haklarını desteklediklerı için misilleme, tutuklama ve yargılamayla karşı karşıya kalmalarına rağmen bunu yapıyor. Hatta Filistin davası, İsrail işgali ve soykırımına destek veren adayların seçim zaferini kaybetmesine neden olabilecek (Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık da dahil olmak üzere birçok ülkede yerel seçimlerde) etkili bir faktör haline geldi.

Sonuç olarak; Filistin sorunu bölgesel bir mücadeleden öteye geçerek, tüm dünyadaki insanlar için belirleyici bir ahlaki soru haline geldi. Bu durum, işgalcileri yenilmez bir şeyle yani hafızayla, sürekli bir çatışmaya soktu. İşgalciler, Filistin davasını silmeye ne kadar çok çalıştıysa, Filistin o kadar çok hafızalarda yer etmeye başladı.

Ben-Gurion bugün hayatta olsaydı, Siyonizm'in Nakba'ya giriştiği gün kendi yenilgisini garantilediğini anlardı.

Bir Gölgelikte Harlanan İlk İktidar İmtihanında Kardeşliğin Galibiyeti

Fatih PALA
fatihpalafatih@gmail.com

Giriş:

İnsan, tarihin her döneminde, hayatın önemli parçası olan yönetim/siyaset meselesiyle ciddi bir imtihan yaşamıştır. İnanma, evlenme, çoğalma, yeme içme vb. olguları kadar yönetilme konusu da insanın gündeminde devamlı yer edinmiştir. Hem kültürel birikimin hem de inanılan kutsal değerlerin şekillendirmesi sonucu yönetme ve yönetilme işi sürerlik kazanmıştır.

En zorlu ve sıkıntılı zamanlarda rehber ve liderleri olan Hz. Peygamber'in (sas) yanında duran, peşinden bir an olsun ayrılıp onu yalnız bırakmayan, nice işkencelere göğüs geren, doğup büyüdükleri topraklarından davaları için hicret eden bu çilekeş insanları, Allah Rasulü'nün vefatı anında yaşadıkları iyi veya kötü denebilecek tecrübeden dolayı küçümsemek, itibarsızlaştırmak insaf dışıdır.

Hz. Peygamber'in (sas) nübüvvetiyle başlayan ve "İslam Tarihi" olarak adlandırılan zaman diliminde, Allah Rasulü hayattayken iktidar olgusu bir sorun teşkil etmemiştir. Çünkü O (sas), peygamberliğinin yanında yöneticiydi. İslam dininin öncüsü olmasıyla Müslümanların da önderi ve lideriydi. Peygamberliğinin başlama süreci, toplumun yönetimini yürütme görevini de beraberinde getirmişti. Yüce Allah tarafından belirlenip gönderilen bir şahsiyet olması dolayısıyla onun muktedirliği tartışmaya mahal bırakmaksızın kabul edilmiştir.

Allah Rasulü'nün vefatının hemen ardından Müslümanların başına kimin geçeceği, özellikle ensar arasında ilk gündem maddesi olmuştur. Bu çalışmada, Hz. Peygamber (sas) sonrası iktidar olmadaki ilk ihtilaf/imtihan özelliğini taşıyan Hz. Ebubekir'in (ra), Ensar'dan Hazrec kabilesinin Saideoğulları gölgeliğinde halife seçilmesindeki Müslüman ahlakına değinilecektir.

1. Ümmetin Başı Kim Olacak?

Hz. Peygamber'in (sas) vefat haberi kesinleşip yayılınca o esnada Benî Saide gölgeliğinde bulunan Ensar'dan bazı Müslüman-

lar, Muhacir kardeşlerini çağırıp görüşlerine başvurmayı gerek görmeden,[1] Ensar'ın Hazrec kabilesinin ileri gelenlerinden Sa'd b. Ubade'nin (ra) lider olması gerektiğine kanaat getirmişlerdi.[2] Medineliler (Ensar), şehrin yerlileri olarak lideri seçme hakkının öncelikle kendilerine ait olduğunu düşünmüş olmalıdırlar ki bu anlayış, Arapların kabile liderini seçme yöntemleriyle örtüşmekteydi.[3] Hal böyleyken Sa'd b. Ubade, o anda rahatsız olması nedeniyle oğlunun yardımını alarak Ensar'a bir konuşma yaptı. Konuşmasında, Ensar'ın faziletinden, Hz. Peygamber'i (sas), kendi kavmi sahip çıkmamasına rağmen Medineliler olarak kendilerinin kucaklaması vb. konulardan bahsederek[4] liderlik işinde en çok hak sahibinin Ensar olduğunu söyledi.[5]

Ensar'ın gündemlerine aldıkları halife seçme konusunda yaptıkları konuşmalar esnasında ve neredeyse Sa'd b. Ubade'ye biat etmek üzerelerken[6] Hz. Ebubekir, Hz. Ömer (ra) ve Hz. Peygamber'in (sas) diğer yakın arkadaşları, Mescid-i Nebevi'de taziye halindeydiler. Ensar kardeşlerinin halife seçimi meselesini haber alan Hz. Ömer, "Ensar'dan kardeşlerimize gidelim ve üzere olduklarına bakalım"[7] diyerek durumu Hz. Ebubekir'e iletmiş ve ilgilenmesini istemiştir. Bunun üzerine Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Ebu Ubeyde b. Cerrah (ra) ve bir kısım Muhacirle Benî Saide gölgeliğine gittiler.[8]

2. Muhacirler, Ümera; Ensar, Vüzera

Ensar'dan Hubab b. Münzir'in (ra), kendilerinden ve Muhacirlerden bir halife seçilmesi teklifini,[9] doğru bulmadıklarını ifade babında Hz. Ebubekir şunları söyledi:

"Allah, Muhammed'i (sas) insanlara peygamber olarak gönderdi ve ümmetine karşı şahit kıldı. Allah'a ibadet etsinler ve birliğine iman etsinler. Onlar o zaman çeşitli tanrılara ibadet ederlerdi. Onlar bu tanrıların kendileri için şefaatçi olacaklarını, onlara yardım ve yararlarının dokunacağını ileri sürerlerdi. Oysaki bunlar yontulmuş taşlar, işlenmiş ağaçlardı. Dilerseniz bu ayetleri okuyabilirsiniz: 'Siz ve Allah'tan başka ibadet ettikleriniz',[10] 'Allah'ı bırakıp da kendilerine hiçbir zarar veya fayda vermeyecek olanlara ibadet ediyorlar ve şefaatçi/erimizdir, diyorlardı',[11] 'Onlara ancak bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.'[12] Araplara atalarının dinini terk etmek ağır geldi. Bu sebeple Allah, ilk Muhacirlere; Resulullah'ı (sas) tasdik etmek, ona inanmak, ona manevi destek vermek, kavimlerinin kendilerine uyguladıkları şiddet ve zillete duçar etmelerine, yalanlamalarına, bütün insanların muhalefetine, hakaret etmelerine karşı sabır ve sebat göstermek meziyetine mazhar kılmıştır. Onlar sayılarının azlığından ve insanların hakaret ve küçümsemelerinden, kavimlerinin onların üzerine üşüşmelerinden ürkmediler. Onlar yeryüzünde Allah'a ilk ibadet edenlerdir. Allah'a ve peygamberine ilk olarak onlar inandılar. Onlar Peygamber'in dostları ve akrabalarıdır. İnsanların içinde emirlik işlerine en çok hak sahibi olanlar onlardır. Bu hususta ancak zalim olanlar onlarla çekişir. Ey Ensar topluluğu! İslam'da büyük hizmetleri ve üstünlükleri inkâr edilemeyen insanlarsınız. Allah sizi dini ve peygamberi için yardımcı olarak seçti. Hicretini size nasip kıldı. Bizim nezdimizde konumu ilk Muhacirlerden sonra sizinle aynı olan kimse yoktur. Ümera biz, vüzera sizsiniz. Sizin olmadığınız bir meşveret

1 Adnan Demircan, *Râşid Halifeler*. s. 24

2 İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, c. 2., s. 298

3 Adnan Demircan, *Haricilik Mezhebinin Doğuşu Bağlamında Din-Siyaset İlişkisi*. s. 18; Mustafa Fayda, *Hulefâ-yı Râşidîn*. s. 112

4 İbn Kuteybe, *el-İmâme ve's-Siyâse*. s. 27-28.

5 Adnan Demircan, *Râşid Halifeler*. s. 24.

6 İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam, İslam Tarihi*, c. 4., s. 413.

7 İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam, İslam Tarihi*, c. 4., s. 414.

8 Şefaettin Severcan, *Din-Siyaset İlişkisi Asr-ı Saadet Dönemi*. s. 178-179.

9 Belâzürî, *Ensâbu'l-Eşrâf, İslam Tarihinde Öncü Şahsiyetler*, c. 1. s. 661; İbn Cerir et-Taberi, *Taberi Tarihi*, c. 3., s. 204.

10 Enbiya, 21/98.

11 Yunus, 10/18.

12 Zümer, 39/3.

yoktur ve siz olmadan işler rayına girmez."[13] Bu sözleriyle Hz. Ebubekir, Ensar-Muhacirun kardeşliğinin önemine vurgu yapmıştı. Ensar olmadan Muhacirlerin, Muhacirler olmadan da Ensar'ın gücünün yetersiz olacağını, Hz. Peygamber (sas) sonrası birbirlerine daha çok kenetlenmeleri gerektiğini hatırlatmıştı.

3. Araplar, Kureyş Dışındakilere İtaat Etmez

Halifenin kim ve kimden olacağı meselesi hakkındaki görüşmelerde Muhacirlerin üzerinde durdukları temel fikir, Arapların; ümmetin asıl öncüsü/lideri Hz. Peygamber'in (sas) vefatı gibi böylesi olağanüstü ve dolayısıyla kritik zamanda, Kureyş dışından seçilecek kişiye itaat etmeyecekleriydi. Hz. Peygamber'in (sas) Kureyş'ten olması, en önemli gerekçelerinden biriydi. Evs ve Hazrec kabileleri arasında cahiliye döneminde uzun yıllar devam eden ve Rasulullah'ın Medine'ye hicretiyle birlikte son bulan düşmanlığın bu kabilelerden bir şahsın lider seçilmesi halinde, seçilecek kişinin kabilesini öne çıkarması suretiyle tekrar edeceği korkusu, Ensar açısından bir zaaf noktası olarak görülüyordu. Üzerinde durulan daha önemli bir konuysa Arapların, Kureyş'ten olmayan bir lidere[14] itaat etmeyecek olmalarıydı. Benî Saide gölgeliğindeki hassas buluşmaya katılan Muhacirler, Hz. Peygamber'e (sas) itaatlerinin devamı için halifenin O'nun kabilesinden seçilmesi gerektiğini anlatmaya çalıştılar.[15]

Muhacirlerin toplantıya katılmalarından önce yapılan görüşmeler sırasında Medineli Müslümanlar/Ensar arasında, Hazrecli Sa'd b. Ubade'yi halife kabul etme önerisi genel olarak kabul görmüştü; ancak toplantıdaki hazirundan Evs kabilesine mensup bazı Medineliler, halifenin Ensar'dan seçilmesi noktasında geçmişteki ilişkilerinden de beslenen bazı çekincelere sahipti.[16]

4. Sahabe, Örnek Kur'an Neslidir

Sahabe toplumunun, içine düştükleri sorun ve problemleri Kur'an ve Sünnet çerçevesinde çözüme kavuşturmaya gayret edecekleri bir hakikattir. Çünkü sahabe nesli, İslam ve insanlık tarihinin tümü için numune-i imtisaldir, örnek bir Kur'an neslidir.[17]

Toplantıda bulunanlar içerisinde çekincelerinden dolayı Sa'd b. Ubade'ye muhalif davrananlar, Mekkeli Müslümanların/Muhacirlerin, İslam'dan önce Evs ve Hazrec kabileleri arasında yıllarca kan dökülmesine neden olan düşmanlığı engelleyici ve barış sağlayıcı bir unsur olarak görüyorlardı. Bu sebeple, Hazrec'den seçilecek şahsın; dengeyi, akrabalarının lehine değiştireceği düşüncesinden yola çıkarak hareket ettikleri akla gelebilir. Bununla birlikte İslam'ın gelişinden sonra küllenmiş olan kabile rekabetinin de Medineli olmayan birisinin yönetimine razı gelinmesinde etkili olduğu söylenebilir.[18]

5. Hz. Ebubekir'in Hz. Ömer ve Ebu Ubeyde'yi Teklif Etmesi

Ensar'ın ve Muhacirlerin faziletlerinden, İslam'a bağlılıklarından ve hizmetlerinden bahsettiği sözlerinden sonra Hz. Ebubekir, yönetim/hilafet makamına en uygun kişiler olarak yanı başındaki Hz. Ömer ve Ebu Ubeyde'yi teklif etmişti.[19] Yönetim meraklısı ve sevdalısı olmadığını, benzerine az rastlanacak hareketiyle göstermişti. Önemli olan Müslümanların başsız kalmaması ve karmaşa yaşamamasıydı. Gerek Ensar'ın gerekse Muhacirlerin belli başlılarından biat etmeyen olduysa da sonuç

13 İbn Kuteybe, *el-İmâme ve's-Siyâse*., s. 30.

14 Mustafa Fayda, *Hulefâ-yı Râşidîn*., s. 115. "İmamlar Kureyş'tendir" sözü, halife seçiminde gündeme getirilmiştir. Hadis olduğu da, Hz. Ebubekir'in sözü olduğu da söylenmiştir. Hadis olduğunu söyleyen İslam tarihçileri, Hz. Ebubekir'in halife seçilmesini ilahi bir dayanağa bağlamışlardır. Konuyla ilgili detay için bkz.: Ali Muhammed Sallabi, *Birinci Halife Hz. Ebubekir*., s. 154-156. Hilafetin Kureyşliliği konusunun ilgilileri için bkz.: Mehmed Said Hatiboğlu, *Hilafetin Kureyşliliği*.

15 Adnan Demircan, *İslam Tarihi'nin İlk Döneminde Önderler ve İhtilaflar*., s. 31.

16 Adnan Demircan, *Hilafetin Hikâyesi*., s. 53.

17 Seyyid Kutub, *Yoldaki İşaretler*., s. 15.

18 Adnan Demircan, *Hilafetin Hikâyesi*., s. 53.

19 İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam, İslam Tarihi*, c. 4., s. 416; İbn Kuteybe, *el-İmâme ve's-Siyâse*., s. 32; İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, c. 2., s. 298; İbn Cerir et-Taberi, *Taberi Tarihi*, c. 3., s. 203.

itibariyle genel kabul ile Hz. Ebubekir, hilafet vazifesine layık görülmüştü. Çünkü Hz. Peygamber'in (sas) mağarada arkadaşı, hicrette yoldaşı, hastalığının ağırlaştığı vakitlerde namaz imametini layık gördüğü şahsiyetti. Kimi rivayetlerde Ensar'dan Beşir el-Ensari (ra),[20] kimi rivayetlerde de Muhacirlerden Hz. Ömer'in[21] ilk biat eden olduğu belirtilmiştir.

6. Hz. Ömer'in Konuşması

Benî Saide gölgeliğindeki küçük biatleşmeden bir gün sonra Mescid-i Nebevi'de, Medine'deki bütün Müslümanlar bir araya gelmişti. Hz. Ebubekir, burada bir konuşma yapacaktı ki ondan önce sözü, minbere geçip Hz. Ömer aldı ve şöyle konuştu:

"Ey insanlar, ben size dün bir konuşma yaptım ki o, Allah'ın kitabında bulduğum şeylerden değildi. Resulullah'ın bana ahdetmiş olduğu bir ahit de değildi. Fakat şunu biliyordum ki Resulullah, yakında bizim işimizi düzene sokar. Ve bu, bizim son halimiz olur. Şüphesiz Allah ve Resul'ünün kendisiyle hidâyet edip doğru yolu gösterdikleri kitabını size bırakmıştır. Eğer ona sımsıkı bağlanırsanız Allah ona hidâyet olarak verdiği şeyi size de vermiştir. Allah sizin işinizi, en hayırlınızın eline vermiştir. O, Resulullah'ın arkadaşıdır. İkisi de mağarada bulundukları zaman ikinin ikincisidir. O hâlde kalkınız ve ona biat ediniz." Bu sözler üzerine insanlar, Ebubekir'e Sakife/gölgelik biatinden sonra Biat-i âmme ile biat ettiler.[22] İstisnalar hariç Müslümanların tümü Hz. Ebubekir'e orada biat etti.[23]

7. Hz. Ebubekir'in Konuşması

Hz. Ömer'in mescitteki hitabından sonra Hz. Ebubekir minbere çıktı. Allah'a hamd etti ve O'na, senada bulundu, övdü. Sonra şu sözleri sarf etti:

"Ey insanlar! Ben sizin üzerinize veli kılındım, hâlbuki sizin en hayırlınız değilim. Eğer iyilik yaparsam bana yardımcı olunuz. Eğer kötülük yaparsam beni doğrultunuz. Doğruluk emanettir, yalan hıyanettir. Zayıfınız hakkını alıncaya kadar bana göre kuvvetlidir. Kuvvetliniz de hakkı ondan alıncaya kadar zayıftır. Bir kavim Allah yolunda cihadı terk etmez ki Allah onlara zillet boyunduruğunu vurmasın. Şimdiye kadar hiçbir kavimde fahişelik yaygınlaşmamıştır ki Allah onlara belayı umumileştirmesin. Allah ve Resul'üne itaat ettiğim müddetçe bana itaat ediniz. Allah ve Resulüne isyan ettiğim zaman bana itaat etmeniz gerekmez. Namazınıza kalkınız. Allah sizi bağışlasın."[24]

8. Sahabe, Model Bir Toplum Değil midir?

Hz. Ebubekir, konuşmasının başında tevazu göstererek kendisine biat edenler arasında bu işi yapabilecek kimseler olduğunu hatta bunların kendisinden daha hayırlı oldukları halde halife olarak seçildiğini ifade ederek bulunduğu konumun anlam ve değerini hatırlatmıştır. Yönetici olarak doğruluktan ayrılmayacağı sözünü vermiş ve bunu hedef olarak ifade etmiştir. Sarf ettiği bu sözleriyle, kendisinden sonra gelecek bütün Müslüman idare sahipleri için önemli bir prensibi miras olarak bırakmıştır, denilebilir.[25]

Eşine az rastlanacak türden insani ve İslamî tavırları sergileyen Sahabe toplumu için model bir toplum değil de belki ibret alınabilecek bir toplum oldukları[26] savunusunda bulunma talihsizliğini gündemlerine alıp sayfalarına taşıyan müellifler olmuştur.[27]

Sonuç

İnsan olmaları nedeniyle hata yapmalarının kaçınılmazlığı hakikatinden yola çıka-

20 İbn Kuteybe, *el-İmâme ve's-Siyâse*., s. 33.

21 İbn Cerir et-Taberi, *Taberi Tarihi*, c. 3., s. 204.

22 İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam, İslam Tarihi*, c. 4., s. 418.

23 İbn Kuteybe, *el-İmâme ve's-Siyâse*., s. 35.

24 İbn-i Hişam, *Siret-i İbn-i Hişam, İslam Tarihi*, c. 4., s. 418.

25 Adnan Demircan, *İslam Tarihi'nin İlk Döneminde Önderler ve İhtilaflar*., s. 33.

26 Ahmet Ziya Akbulut, *Sahabe Devri Siyasi Hadiselerinin Kelami Problemlere Etkileri*. s. 345.

27 Mehmet Azimli, *Dört Halifeyi Farklı Okumak-1 Hz. Ebu Bekir*. s. 52.

rak sahabiler içerisinde ilk iktidar imtihanı denilebilecek Saideoğulları çardağında Hz. Ebubekir (ra) ile Sa'd b. Ubade (ra) özelindeki halife seçimi, örnek ve ibret alma hüviyetine sahiptir. Beşerin şaştığına, tarih, çokça şahit olmuştur ve dünya dönüp durduğu müddetçe de şahit olunacaktır. İş, bile isteye hataya düşmemektir. İslam'ın ilkleri, örnek Kur'an nesli olan sahabe, Kur'an ve Sünnet çeşmesinden kana kana içen bir topluluk olmuştur. En zorlu ve sıkıntılı zamanlarda rehber ve liderleri olan Hz. Peygamber'in (sas) yanında duran, peşinden bir an olsun ayrılıp onu yalnız bırakmayan, nice işkencelere göğüs geren, doğup büyüdükleri topraklarından davaları için hicret eden bu çilekeş insanları, Allah Rasulü'nün vefatı anında yaşadıkları iyi veya kötü denebilecek tecrübeden dolayı küçümsemek, itibarsızlaştırmak insaf dışıdır.

Vahiyle dirilen, yine vahiyle doğrulup vahiyle yürüyen bir toplumun yaşadığı ilk halifelik imtihanı, Müslüman bakış açısıyla hayırla yâd edilmeyi gerektirir. Yüce Allah, onlardan razı olsun.

Kaynakça

Adnan Demircan. *Haricilik Mezhebinin Doğuşu Bağlamında Din-Siyaset İlişkisi*. 2. bs. Beyan, 2015.

Adnan Demircan. *Hilafetin Hikâyesi*. Beyan, 2021.

Adnan Demircan. *İslam Tarihi'nin İlk Döneminde Önderler ve İhtilaflar*. 2. bs. Beyan, 2019.

Adnan Demircan. *Râşid Halifeler*. 6. bs. Beyan, 2024.

Ahmet Ziya Akbulut. *Sahabe Devri Siyasi Hadiselerinin Kelami Problemlere Etkileri*. Birleşik Yayıncılık, 1992.

Ali Muhammed Sallabi. *Birinci Halife Hz. Ebubekir*. 3. bs. Ravza Yayınları, 2016.

Belâzürî. *Ensâbu'l-Eşrâf, İslam Tarihinde Öncü Şahsiyetler*. 1. bs. C. 1. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2020.

İbn Cerir et-Taberi. *Taberi Tarihi*. Birinci Baskı: Eylül 2019. C. 3. Ankara Okulu yayınları 272/3. Ankara Okulu Basım Yayın, 2019.

İbn Kuteybe. *el-İmâme ve's-Siyâse*. çev. Cemalettin Saylık. Ankara Okulu Yayınları, 2017.

İbn-i Hişam. *Siret-i İbn-i Hişam, İslam Tarihi*. C. 4. Kahraman Yayınları, 2006.

İbnu'l-Esîr. *el-Kâmil fi't-Târih*. C. 2. Bahar Yayınları, 1991.

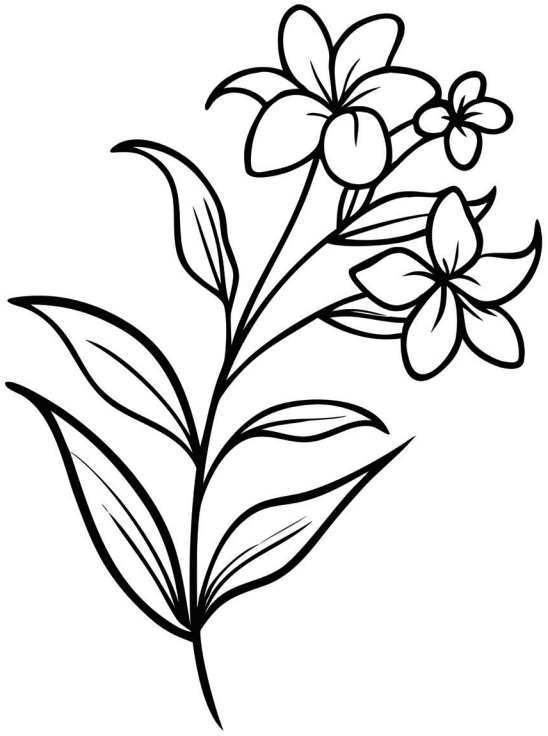
Mehmed Said Hatiboğlu. *Hilafetin Kureyşliliği*. 7. baskı: Kasım 2022. OTTO 12. OTTO, 2022.

Mehmet Azimli. *Dört Halifeyi Farklı Okumak-1 Hz. Ebu Bekir*. 8. bs. Ankara Okulu Yayınları, 2022.

Mustafa Fayda. *Hulefâ-yı Râşidîn*. 15. bs. Kubbealtı, 2026.

Seyyid Kutub. *Yoldaki İşaretler*. çev. Kamil M. Çetiner. Beka Yayınları, 2017.

Şefaettin Severcan. *Din-Siyaset İlişkisi Asr-ı Saadet Dönemi*. 2. bs. Fecr, 2023.

Unutuşun Tarihi: Sümer Tabletlerinden Modern Bunalıma İnsanlığın "Öze" Dönüş Arayışı

Dr. Hüseyin DURMAZ

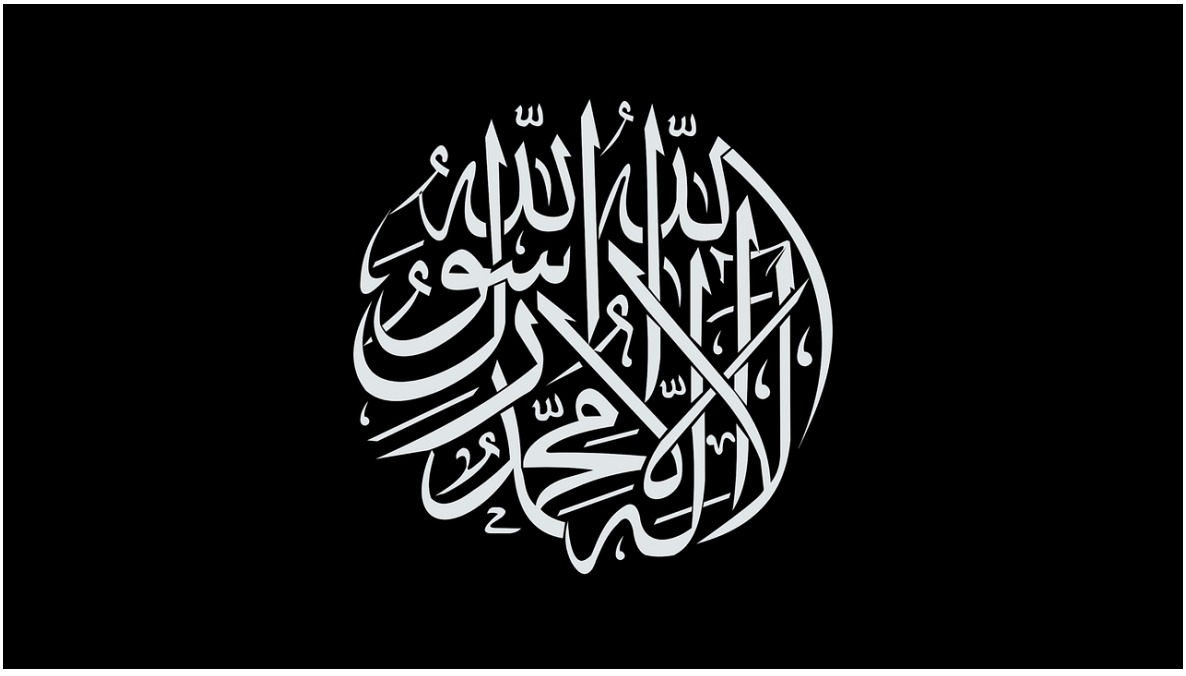
İnsanlık tarihi genellikle "basitten karmaşığa" giden doğrusal bir ilerleme hikâyesi olarak anlatılır. Arkeolojinin bize sunduğu yüz binlerce Sümer tableti, bu hikâyenin teknik kısmını (matematik, astronomi, yazı) doğrulasa da, manevi ve ahlaki boyutta farklı bir tabloyu fısıldamaktadır. Sümer tabletleri, sadece medeniyetin doğuşunu değil; aynı zamanda saf, tevhit eksenli bir inancın, insanın bencil arzuları ve güç odaklarının manipülasyonuyla nasıl "parçalandığını" ve putperestliğe evrildiğini gösteren devasa bir arşivdir.

ntik Mısır'dan Yunan'a, Sümer'den Uzak Doğu'ya kadar birbirine binlerce kilometre uzaklıktaki medeniyetlerde rastlanan "Tufan", "Cennetten Kovulma" ve "Gök Tanrı" gibi ortak anlatılar, tesadüfî bir kültürel etkileşimden ziyade tek bir kaynaktan (Nübüvvet geleneği) yola çıkan orijinal bir bilginin kalıntılarıdır. Hz. Âdem ile başlayan bu duru bilgi süreci, zamanla coğrafi mesafeler ve binlerce yıllık sözlü aktarım sırasında insan hayal gücünün ve nefsi isteklerin katılmasıyla bozulmaya uğramıştır.

Antik Mısır'dan Yunan'a, Sümer'den Uzak Doğu'ya kadar birbirine binlerce kilometre uzaklıktaki medeniyetlerde rastlanan "Tufan", "Cennetten Kovulma" ve "Gök Tanrı" gibi ortak anlatılar, tesadüfî bir kültürel etkileşimden ziyade tek bir kaynaktan (Nübüvvet geleneği) yola çıkan orijinal bir bilginin kalıntılarıdır. Hz. Âdem ile başlayan bu duru bilgi süreci, zamanla coğrafi mesafeler ve binlerce yıllık sözlü aktarım sırasında insan hayal gücünün ve nefsi isteklerin katılmasıyla bozulmaya uğramıştır.

İnancın "orijinal" hali; adalet, dürüstlük ve mutlak eşitlik gibi ağır sorumluluklar yükler. Ancak insanın dünyevi arzuları (nefsi) ve yöneticilerin mutlak otorite kurma isteği, bu soyut ve zorlayıcı hakikati somutlaştırma yoluna gitmiştir.

Krallar, kendilerini tanrılaştırmak veya tanrının yeryüzündeki tek temsilcisi ilan etmek için

inancı çok tanrılı bir hiyerarşiye dönüştürmüştür.

İnsanlar, her an denetleyen bir yaratıcı yerine; rüşvetle (kurban/ritüel) kandırabileceği, pazarlık yapabileceği insansı tanrılar (putlar) icat ederek vicdani bir rahatlama aramışlardır.

Bugün uzaya gitmemiz, yapay zekâyı keşfetmemiz veya devasa uluslararası kurumlar kurmamız, Sümerli bir köle sahibinin veya bir firavunun zihin yapısından çok da uzaklaşmadığımızı göstermektedir. Modern emperyalizm ve küresel sömürü sistemleri, antik dünyadaki zigguratların dijital versiyonlarıdır. İnsanlık, teknik olarak devleşirken, manevi anlamda "bir arpa boyu yol alamamış", fıtratından ve doğayla uyumlu o "ilk bilgiden" kopmuştur. Özellikle son dönemde (7 Ekim süreci ve sonrası) yaşanan küresel vicdan sızısı, bu kokuşmuş sistemin makyajının döküldüğü ve insanın o "orijinal özüne" dönme arzusunun patlak verdiği bir kırılma noktasıdır.

İnsanlığın bu bunalımdan çıkışı için iki ayaklı bir dönüşüm şarttır:

1. Bilinç Devrimi: Bireyin, yaratılış gayesini ve evrendeki emanetçi rolünü yeniden idrak etmesi (*ferdi uyanış*).

2. Sistem İnşası: İnsanın bencil doğasını dizginleyen, adaleti ve dürüstlüğü mekanik bir zorunluluk haline getiren şeffaf ve adil bir toplumsal düzenin kurulması.

Sistemin insanı düzeltme hızı, bilincin kendisini inşa etme hızından daha yüksektir; ancak o sistemi "insani bir ruhla" tasarlayacak olan yine o uyanmış bilinçtir.

Sonuç olarak;

Sümer tabletleri bize geçmişi anlatırken aslında geleceğimizi de ihtar etmektedir: Medeniyet, sadece taşa veya silikona kazınan bilgi değil, o bilginin hangi ahlaki zeminde kullanıldığıdır. İnsanlık, kendi icat ettiği "modern putlardan" vazgeçip Hz. Âdem'den beri süregelen o kadim, adil ve tevhid eksenli öze dönmediği sürece, tarih sadece araçların değiştiği ama zulmün baki kaldığı bir döngüden ibaret kalacaktır. Geleceğin inşası, hikmetle bilimin, teknolojiyle vicdanın yeniden nikâhlanmasına bağlıdır.

Ve bu, İslam'dır.

Psikoloji ve Kur'an Işığında Stres Yönetimi Üzerine Bütüncül Bir Yaklaşım - III

Psk. İmren BÜYÜKÖZ

Yaşadığımız büyük yaşam ve küçük yaşam olaylarında verdiğimiz tepkileri doğru değerlendiremeyebiliriz. Bazen yaşadığımız olaylarda gösterdiğimiz stres yönetiminde doğru sabrı sergilediğimizi zannedebiliriz. Oysaki insanın vermiş olduğu tepkiler bazen öğrenilmiş bir çaresizlik de olabilir. Bu yazımda stres karşısında verilen tepkileri ve kişilik özelliklerini ele almak istedim.

Kimi insanlar büyük yaşam olaylarında stres olurken kimi insanlar günlük yaşam içinde de stres yaşayabilirler. Büyük yaşam olayları; kişinin alışık olduğu yaşam alışkanlıklarının dışında ortaya çıkan; eşin ölümü, boşanma, hapse girme, yakın bir aile üyesinin kaybı, hastalanma, evlenme, işten çıkarılma, emekli olma, hamilelik, finansal durumda değişiklikler, okula başlamak ya da okulu bırakmak, çocukların evden ayrılması gibi yaşam olaylarıdır. Günlük sıkıntılar ise kişinin günlük yaşamında her gün karşılaşabileceği huzursuz edici, engelleyici ve hayal kırıklığı yaşatıcı olaylardır. Bunlara örnek olarak eşyaları kaybetme, gürültü yapan komşular ve günlük maddi sıkıntılar verilebilir.

Yapılan araştırmalar, günlük sıkıntıların büyük yaşam olaylarına göre psikolojik semptomların daha önemli belirleyicileri olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak kişiyi kapsamlı ele aldığımızda stres; kişinin önem verdiği yaşam olayları karşısında ortaya çıkan bir durumdur. Günlük hayatta yaşadığımız tüm sıkıntılar ya da engellemeler aynı düzeyde strese yol açmaz. Bazı günlük sıkıntılar, kişinin yüklediği anlama göre daha fazla stres verici olabilir. Hatta aynı olay bir gün stres vermezken başka bir gün yoğun stres oluşturabilir. Örneğin normalde çok stres olmadığımız trafik sıkışıklığının, yetişmemiz gereken önemli bir yer olduğunda daha yoğun stres oluşturması gibi…

Psikolojik stres; kişinin çevresel taleplerin ve bu taleplerle başa çıkmak için gerekli olanların kendi kaynaklarını aştığını ve iyilik hâlini tehdit ettiğini düşündüğü zaman ortaya çıkar. Psikolojik stresin tanımını yaptıktan sonra buraya İslami bir bakış açısı eklemek istiyorum. İnsan bazen olaylar karşısında kendi kaynaklarıyla yeterli gelemez. Zira o olaya karşı gerekli güç ve donanım ona verilmemiştir. Bu donanımın verilmeyişi; kulluk bilinciyle yaşaması gerektiğini diri tutması ve müstağniliğe kapılmadan dua ile yaşaması içindir. İnsan her şeye güç yetirebilecek olsaydı "dua"sı olmazdı.

Allah'ın (cc) kuluna verdiği önem, kulun duası ile orantılıdır:

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ: **"De ki şayet duanız olmasaydı Rabbim size ne diye değer versin?"** (Furkan 77). Buradan anlıyoruz ki stres, iddia ettiğimiz imanı ispat etmemiz için karşılaştığımız bir imtihan aracıdır. Yani karşılaştığımız büyük veya küçük yaşam olayları karşısında kontrol etmemiz gereken stres de bir imtihandır. Bu noktada stres sadece biyolojik veya psikolojik bir tepki değil, aynı zamanda kişinin inanç dünyasını ortaya koyan bir süreç hâline gelir. İman, genellikle belirsizlik anlarında verilen tepkilerle test edilir. Stres; kişinin kontrol edemediği dış faktörlerle karşılaştığında verdiği bir "alarm" hâlidir. Bu noktada stresi yönetmek; sabır, tevekkül ve soğukkanlılık gibi kavramların teoriden pratiğe dökülmesi anlamına gelir. Yani stres anındaki duruşumuz, aslında iddia ettiğimiz değerleri ne kadar içselleştirdiğimizin de bir göstergesidir.

İnsan, olayların kendisini değil, olaylara yüklediği anlamı yaşar. Modern psikolojinin "bilişsel değerlendirme" olarak tanımladığı süreçte kişi, karşılaştığı olayın kendisi için ne ifade ettiğine karar verir. İslami bakış açısında ise bu anlamlandırma süreci; kader anlayışı, tevekkül, sabır ve Allah tasavvuru ile şekillenir. Bu nedenle aynı olay, iman perspektifi güçlü olan bir kişide daha farklı değerlendirilirken başka bir kişide yoğun stres ve tehdit algısı oluşturabilir. Psikolog Richard Lazarus tarafından geliştirilen bilişsel değerlendirme kuramı, "neden bazı insanların aynı olay karşısında yıkılırken bazılarının daha sakin kalabildiğini" açıklamaktadır. Lazarus ve Folkman, bilişsel değerlendirmeyi; birincil değerlendirme ve ikincil değerlendirme olmak üzere ikiye ayırmışlardır.

Birincil Değerlendirme: Bir stresörle karşılaşan bireyin bu duruma verdiği anlamla ilgilidir. Stresli bir durumda kalan kişi, bu duruma ilişkin üç farklı yorumlama yapabilir:

1. Zarar-kayıp, **2**. Tehdit, **3**. Meydan okuma-mücadele.

1. Zarar-kayıp değerlendirmesi, kişinin hâlihazırda bir zarar ya da kayıp yaşamasına ilişkin değerlendirmedir. Bu değerlendirme sonucunda öfke, üzüntü ve korku gibi olumsuz duygular yaşayabilir. Bir ilişkinin bitmesi ya da bir organdaki hasar bu değerlendirmeye örnek gösterilebilir.

2. Tehdit değerlendirmesinde zarar ya da kayıp henüz gerçekleşmemiştir; ancak kişi bunların yakın zamanda gerçekleşeceğini düşünür. Sonuç olarak tehdide ilişkin beklenti de kişide olumsuz duygular oluşturur ve bu durum stres verici hâle gelir.

3. Meydan okuma değerlendirmesinde kişi, kendisinin kazanabileceğine inanır. Bu durumda kişi istediği sonuca ulaşabilmek için fiziksel enerjisini ve psikolojik kaynaklarını kullanması gerektiğini bilir. Böyle bir değerlendirme; şevk ve heyecan gibi olumlu duygular oluşturduğu için diğer değerlendirmelere göre daha az stres meydana getirir.

İkincil Değerlendirme: Birincil değerlendirme sonucunda kişi çevresel taleplerin potansiyel bir tehdit oluşturduğu sonucuna varırsa "Ben var olan kaynaklarımla bu durumun nasıl üstesinden gelebilirim?" sorusunu sorar. Bir başka ifadeyle kişi bu aşamada "Stresle nasıl başa çıkabilirim?" sorusunun cevabını arar. Bu noktada kişi çevresel taleplerin kendi kaynaklarının üzerinde olduğunu, yani başa çıkamayacağını düşünürse kendini yoğun stres altında hisseder ve olumsuz duygular yaşamaya başlar. Kısacası bu bakış açısına göre stres; kişinin yaşadığı olaya ve o olayla başa çıkma kapasitesine yönelik yaptığı değerlendirmelerin sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Yazının başında dile getirdiğim gibi stres karşısında meydana getirdiğimiz duruşlarımızın farklı farklı olma sebebi kişilik ve karakter özelliklerimizle alakalı olabilir mi? Bazı insanlar önemli yaşam olaylarından hasar almadan ya da çok az hasar alarak çıkarken bazıları küçük stresörler karşısında bile hasar alabilirler. Yapılan araştırmalara göre bireysel ayrılıklar konusunda kişilik yapısından ve karakterden kaynaklanan farklılıkların belirleyici olduğunu söylenmiş ve bazı kişilik

özelliklerini stresle ilişkilendirmiştir.

Psikoloji literatüründe kişiliği sınıflandırmak için çok farklı modeller ortaya atılmış, bilimsel psikolojide en çok kabul gören model "5 faktör modelidir". Bu beş faktör, kişilik modeli ve 9 farklı karakter modelini baz alarak, bu kişilik ve karakterlerin stres karşısında sergiledikleri duruşu ve törpülemeleri gereken yönleri ele alalım.

Kişilik; bir insanın *düşünme, hissetme ve davranma biçimlerinin* genel bütünüdür. Yani seni "sen yapan" özelliklerin toplamıdır. Kişilik, genelde iki şeyin birleşimiyle oluşur:

- **Doğuştan gelen özellikler** (mizacın)
- **Yaşadıkların ve çevren** (aile, arkadaşlar, deneyimler)

Beş Faktör, Kişilik Kuramı ve Stresöre Verdiği Tepki

1. Dışadönüklük:

Sosyal olan, sosyal enerji düzeyi yüksek olan kimseler. Dışadönük kişiliği, *yüksek dışa dönüklük* ve *düşük dışa dönüklük* olarak ikiye ayırıyoruz.

Yüksek dışadönüklük:

- Sosyal olmayı sever
- Konuşkan ve hareketlidir
- İnsanlarla vakit geçirmekten keyif alır
- Girişken davranabilir

Dışadönük kişilikler genellikle stres karşısında duygularını dışa vurma ve sosyal destek arama eğilimindedir. Ancak bu, hiç zorlanmadıkları anlamına gelmez. Verdikleri tepki stresin türüne ve kişinin diğer kişilik özelliklerine göre değişebilir. Genel olarak dışadönük bireylerde stres anında şu eğilimler görülebilir:

- İnsanlarla konuşarak rahatlamaya çalışırlar.
- Yalnız kalmak yerine sosyal ortamlara yönelirler.
- Problemi paylaşma ve destek alma eğilimleri yüksektir.
- Daha hareketli ve aktif baş etme yolları kullanabilirler.
- Moral yükseltici etkinliklere yönelme eğilimleri olabilir.

Örneğin:

- Arkadaşlarıyla vakit geçirmek
- Spor yapmak
- Dışarı çıkmak
- Sürekli iletişim kurmak, bunlar stresle baş etme yöntemleri olabilir. Fakat dışadönük kişiler stres altında bazen:
- Dürtüsel davranabilir
- Fazla konuşabilir
- Dikkatini dağıtmaya çalışırken problemi erteleyebilir
- Sürekli meşgul olarak duygularıyla yüzleşmekten kaçınabilir.

Ayrıca sosyal çevreleri bozulduğunda veya yalnız kaldıklarında stresleri daha belirgin hale gelebilir. Özellikle uzun süreli izolasyon, dışadönük kişiler için zorlayıcı olabilir. Ancak izolasyona kapılmadan stres anında sosyal hayatın içinde kalmak dışadönük kişinin stresle sağlıklı baş ettiği anlamına gelmez; kişinin öz farkındalığı, yaşam deneyimi ve destek sistemi de önemlidir. Bu kişiliği karakterinde bulunduran kimselerin stresör anında verdiği tepkiyi terbiye etme yönünü, 9 karakter ve stres yönetiminde dile getireceğim inşallah…

Düşük dışadönüklük (içedönüklük):

- Daha sakin ortamları sever
- Yalnız kalınca dinlenir
- Her zaman sosyal olmak istemez
- Daha gözlemci olabilir.

Düşük dışadönüklük gösteren kişiler yani daha içedönük bireyler, stres karşısında genellikle duygularını kendi içlerinde işlemeye eğilimlidir. Enerjilerini sosyal ortamlardan değil, daha sakin ve bireysel alanlardan toplarlar. Stres karşısında sık görülen bazı tepkiler şunlardır:

- Yalnız kalma ihtiyacı hissedebilirler
- Düşünerek çözüm üretmeye çalışabilirler
- Duygularını hemen paylaşmayabilirler
- Sessizleşme ve içe çekilme görülebilir
- Kalabalık ve yoğun sosyal ortamlar daha yorucu hale gelebilir.

Örneğin stresli olduklarında:

- Uzun yürüyüş yapmak
- Kitap okumak
- Sessiz bir ortamda dinlenmek
- Yazı yazmak
- Tek başına düşünmek gibi yöntemlerle rahatlamaya çalışabilirler.

İçedönük bireylerin önemli bir yönü şudur: Onlar genellikle sorunları daha derin analiz etme eğilimindedir. Bu bazen sağlıklı bir değerlendirme sağlayabilir; fakat bazen de aşırı düşünmeye (ruminasyon) dönüşebilir. Uzun süreli stres altında:

- Kendilerini sosyal çevreden izole edebilirler
- Yardım istemekte zorlanabilirler
- Duygularını bastırabilirler
- Kaygıyı iç dünyalarında yoğun yaşayabilirler. Fakat bu durum, her zaman olumsuz değildir. Birçok içe dönük birey:
- Güçlü gözlem yeteneğine
- Derin düşünme kapasitesine
- Yüksek öz farkındalığa sahip olabilir.

Yani stresle baş etme biçimleri dışadönüklerden farklıdır. Dışadönük biri konuşarak rahatlayabilirken, içe dönük biri sessizlik ve yalnızlıkla yeniden denge kurabilir. Bu kişiliği karakterinde bulunduran kimseler için detaylı bilgi, karakterler bölümünde verilecek.

2. Uyumluluk:

İnsanlarla ilişkide ne kadar yumuşak, anlayışlı ve işbirlikçi olduğunu gösterir. İkiye ayrılır; *yüksek uyumluluk*, *düşük uyumluluk*.

Yüksek uyumluluk:

- Empati kurar
- Yardımseverdir
- Affedici olabilir
- İnsanlarla çatışmaktan kaçınır

Yüksek uyumluluk özelliğine sahip kişiler, stres karşısında genellikle ilişkileri korumaya ve çatışmayı azaltmaya yönelik tepkiler verirler. İnsanlarla uyum içinde kalmak onlar için önemli olduğu için stresli durumlarda bile kırıcı olmamaya çalışabilirler. Bu kişilerde sık görülen tepkiler şunlardır:

- Ortamı sakinleştirmeye çalışma
- İnsanları memnun etmeye yönelme
- Empati kurma
- Destek verme ve destek arama
- Çatışmadan kaçınma

Örneğin bir aile içi tartışmada:

- Ortayı bulmaya çalışabilirler,
- Kendi duygularını geri plana atabilirler,
- "Sorun büyümesin" diye susmayı tercih edebilirler.
- Sorunlar yokmuş gibi davranabilirler

Yüksek uyumlu bireyler genellikle:

- Yardımsever,
- Şefkatli,
- İş birliğine açık,
- Affedici,

oldukları için sosyal destek ilişkileri güçlü olabilir. Bu da stresle baş etmelerini kolaylaştırabilir. Fakat bu kişilik özelliğinin zorlayıcı tarafları da vardır. Uzun süreli stres altında:

- Kendi ihtiyaçlarını ihmal edebilirler
- Sınır koymakta zorlanabilirler
- İnsanları kırmamak için kendilerini tüketebilirler
- Bastırılmış öfke yaşayabilirler
- Fazla fedakârlık nedeniyle tükenmişlik hissedebilirler.

Özellikle sürekli başkalarının yükünü taşıyan kişilerde: "Ben iyi olayım değil, herkes iyi olsun" düşüncesi zamanla içsel yorgunluğa dönüşebilir. Bu nedenle yüksek uyumluluk sağlıklı sınırlarla desteklendiğinde çok güçlü bir özellik olur. Empati ve merhamet değerliyken, kişinin kendi ruhsal ihtiyaçlarını da fark etmesi önemlidir. Bu kişiliği karakterinde bulunduran kimseler için karakter bölümünde detaylı çözüm yolları dile getirilecek.

Yazımızın devamı, bir sonraki dergi yazımızda olacak inşallah. Okuduğunuz için teşekkür ediyoruz.

Sendedir

Taşkın ÖNEL

Sana iman edenin, sözü hep yüksektedir
Hüküm senin Allah'ım hem hikmet de sendedir

Senden uzak duranın, huzurdan yok hissesi
Sükûn senle olmakta, felah yalnız sendedir

Bilsem ki senden uzak, dünyanın tüm neşesi
Ellerimi uzatmam, gözüm ancak sendedir

Aklı nakıs olanın, senden hiç yok nasibi
Bilseydi keşke seni; kısmet, nasip sendedir

Feza seni haykırır, her ışıltı senindir
Yerde neler var ise hep sebebi sendedir

Mecnun bilseydi seni, Leyla'ya ram olmazdı
Başka Leyla bilmezem, benim sevdam sendedir

Sevda sensin Allah'ım, huzur sensin ilahım
Mahşer yeri ruhumun, ilacı tek sendedir

Seni bilmeyen bilmez, seni bilen üzülmez
Seni senden bilenin, muştusu hep sendedir

Gençlik geçer beklemez; ömür insaf eylemez
Ölüm kollar ruhları, tesellisi sendedir

Gözlere dolan yaşın, kalbe dolan elemin
Başka yerde bulunmaz, çare, şifa sendedir

Pişmanlık hiç bilmezem; gam, kasavet görmezem
Rahmetinden umudum, kurtuluşum sendedir

